

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Rozvojová spolupráce - měření její kvality a efektivity

Autorka: Bára Molnárová

Vedoucí práce: Mgr. Petr Vrzáček

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla využita k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 13. 5. 2015

.....

podpis

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala Mgr. Petru Vrzáčkovi za jeho vstřícnost a trpělivost při vedení práce, za cenné připomínky a za čas, který mi věnoval. Poděkování patří také mým rodičům za jejich podporu, a to nejen ve studiu.

Obsah

1	Úvod	5
2	Rozvojová spolupráce.....	7
2.1	Základní pojmy a legislativní vymezení rozvojové spolupráce.....	7
2.1.1	Mezinárodní definice rozvojové spolupráce.....	7
2.1.2	Definice a legislativní zakotvení rozvojové spolupráce v ČR.....	10
2.1.3	Terminologie	12
2.1.4	Rozdíl mezi rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí.....	15
2.2	Účel rozvojové spolupráce.....	16
2.2.1	Motivy a cíle rozvojové spolupráce.....	16
2.2.2	Cíle rozvojové spolupráce – Rozvojové cíle tisíciletí	17
2.2.3	ČR a Rozvojové cíle tisíciletí	20
3	Mechanismus rozvojové spolupráce v ČR	22
3.1	Formy rozvojové spolupráce	22
3.1.1	Bilaterální versus multilaterální rozvojová spolupráce	22
3.2	Aktéři české zahraniční rozvojové spolupráce	27
3.3	Komu je rozvojová pomoc v ČR poskytována	33
3.4	Finanční objem zahraniční rozvojové spolupráce ČR	34
4	Efektivita zahraniční rozvojové spolupráce ČR	36
4.1	Definice efektivnosti rozvojové spolupráce v ČR	38
4.2	Pohled organizací občanské společnosti.....	43
4.3	Důraz na partnerství s přijímající zemí.....	45
4.4	Evaluační rozvojové spolupráce.....	46
4.5	Reálný stav efektivnosti zahraniční rozvojové spolupráce ČR	49
5	Závěr.....	54
6	Použité zdroje	56
	Seznam tabulek a vyobrazení	66
	Seznam použitých zkratk	67

1 Úvod

Na přelomu tisíciletí byly mezinárodním společenstvím a všemi členskými státy Organizace spojených národů vytyčeny a odsouhlaseny tzv. Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals - MDGs). Základní ideou těchto osmi cílů bylo skoncovat do konce roku 2015 s extrémní chudobou (podrobněji v kapitole 2.2.2.). Vyspělé státy v rámci svých zahraničních politik poskytují rozvíjejícím se zemím rozvojovou pomoc a vydávají na ni každoročně miliardy dolarů, přičemž se v rámci MDGs zavázaly částky na rozvojovou pomoc postupně zvyšovat.

Píše se rok 2015 a MDGs, ačkoli rozhodně přispěly v životech lidí ke změně k lepšímu, nedosáhly svého naplnění. Kde hledat příčinu? Je množství peněz směřovaných na rozvojovou pomoc stále nedostatečné? Není však problém spíše v tom, že finanční prostředky nejsou vynakládány dostatečně efektivně? Účinnost rozvojové pomoci se dostává čím dál více do popředí zájmu. ČR se společně s dalšími postkomunistickými zeměmi zařadila po bok vyspělých zemí a již několik let řeší podobné otázky, tj. jakým způsobem stanovit efektivitu rozvojové pomoci. Na tuto problematiku je zaměřena i tato práce. Jejím cílem je popsat, jak je ošetřena kvalita a účinnost zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

I přes to, že mi odborníci na rozvojovou spolupráci doporučovali téma zúžit, zvolila jsem téma širokospektré. O problematiku rozvoje se dlouhodobě zajímám a během svého studia jsem se snažila sbírat zkušenosti z různých oblastí, pracovala jsem například jako dobrovolník pro Arcidiecézní charitu Praha, dále jsem byla na stáži v organizaci Člověk v tísni, nicméně stále jsem se necítila dostatečně erudovaná, abych psala již o úzkém a konkrétním problému rozvojové spolupráce.

Předtím, než se zaměřím na situaci v ČR, představím základní termíny, přičemž začnu samotným pojmem rozvojové spolupráce. Nejprve popíši, jak je definována na mezinárodní úrovni a následně jak je definována a legislativně zakotvena v ČR. Dále vymezuji účel a cíle rozvojové spolupráce a jedna kapitola je věnována i ČR v souvislosti s MDGs. Poté následuje popis mechanismu ZRS ČR, ve kterém přibližuji mimo jiné klíčové aktéry a rozvojové země, se kterými ČR spolupracuje. Ve čtvrté kapitole se věnuji efektivitě rozvojové spolupráce. Zmiňuji zde nejdůležitější mezinárodní dokumenty, jako je například Pařížská deklarace o efektivnosti pomoci, ale také mimo jiné to, jak se staví k tématu efektivity organizace občanské společnosti.

Poslední část práce jsem nazvala Reálný stav ZRS ČR, v níž poukazuji na určité faktory, podle kterých lze posoudit, zda byla určitá rozvojová intervence efektivní, nebo ne. Poslouží mi k tomu evaluační zprávy, jejichž zadání zajišťuje Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci pod Ministerstvem zahraničních věcí ČR. Každá zpráva je zaměřena na projekt či projekty v jednom z 5 prioritních sektorů ZRS ČR, načež se v každé zprávě zabývám tou částí, ve které je hodnocena efektivita. Z konkrétních prvků, zmíněných v evaluačních zprávách jako efektivitu ovlivňující, se vyvozují obecně platné faktory, které efektivitu ZRS ČR snižují či zvyšují.

Materiály, ze kterých jsem informace čerpala, jsem navzájem porovnávala a snažila se vymezit případné rozdíly v definicích a pojmech na mezinárodní úrovni, na úrovni EU a na úrovni ČR. K lepšímu vhledu do problematiky rozvojové spolupráce mi pomohla šestiměsíční stáž v Českém fóru pro rozvojovou spolupráci.

2 Rozvojová spolupráce

2.1 Základní pojmy a legislativní vymezení rozvojové spolupráce

2.1.1 Mezinárodní definice rozvojové spolupráce

Horký (Dušková et al., 2011: 266) označuje rozvojovou spolupráci (RS) jako „*Vnější zásah do rozvojových zemí za účelem pozitivní společenské změny, nejčastěji snížení chudoby.*“ Toto je ale velice široké pojetí. Pokud dnes mluvíme o rozvojové spolupráci, myslí se jí obvykle oficiální rozvojová pomoc (Official development assistance - ODA), tak, jak je zformulována Výborem pro rozvojovou pomoc OECD (Development Assistance Committee - DAC).

Podle této definice se jedná o tok prostředků do rozvojových zemí (ze seznamu příjemců ODA¹) a do multilaterálních institucí (jako jsou například Agentury OSN, instituce Světové banky, ale i další organizace)² který má za cíl podpořit ekonomický rozvoj a blahobyt v daných zemích a je poskytován oficiálními vládními institucemi. Současně tento tok prostředků nesmí mít komerční povahu a musí obsahovat grantovou složku ve výši minimálně 25% z poskytnutého objemu finančních prostředků. Půjčky a úvěry pro vojenské účely jsou vyloučeny, stejně jako náklady na peacekeeping. Ten je podle Organizace spojených národů (OSN) definován jako pomoc zemím, rozvrácených konfliktem znovu obnovit a zajistit udržitelný mír. Do ODA ale mohou být zahrnuty výdaje na pomoc uprchlíkům, na mírové využití jaderné energie (například výstavba jaderné elektrárny) a také náklady na výzkum, který se týká problematiky rozvoje. (OECD, 2008a)

DAC vznikl spolu se založením Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Co-operation and Development – OECD) v roce 1961. OECD

---

¹ Viz seznam příjemců ODA. Dostupné z:

<<http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DAC%20List%20of%20ODA%20Recipients%202014%20final.pdf>>

² Viz seznam členů DAC. Dostupné z: <<http://oecd.org/dac/stats/dataportals.htm>>

je mezinárodní vládní organizace sdružující 34 států³, které spojuje vysoká životní úroveň, demokratické hodnoty a ekonomická vyspělost. OECD má široké spektrum působnosti, do nějž patří i problematika rozvoje.

DAC je mezinárodní fórum sdružující 29 států⁴ (včetně Evropské komise, která je samostatným donorem), které se zavazují, že budou přijímat doporučení přijatá DAC od svého založení a také že budou svoji národní rozvojovou politiku formulovat podle dokumentů a směrnic DAC, ačkoli nejsou právně závazné. Cílem DAC je zvýšení objemu rozvojové pomoci a také zvýšení její efektivity (Dušková et al., 2011: 356).

Hlavním zdrojem prostředků na rozvojovou pomoc jsou vlády zemí, a to pochopitelně vlády vyspělých zemí. Státy sdružené v OECD poskytují přibližně 95 % světové rozvojové pomoci. (Dušková et al., 2011: 356) Právě od členů DAC tedy pochází nejvíce finančních prostředků určených na rozvojovou pomoc (Halaxa, 2000), což činí tyto státy i největším zdrojem pro multilaterální organizace – zejména pro OSN.

OSN je univerzální mezinárodní organizace, jejímiž členy jsou skoro všechny státy světa (ze 197 široce uznaných států světa je jich v OSN 193⁵). OSN zastává i roli fóra, kde mohou zástupci rozvojových států diskutovat s představiteli států vyspělých. Vzhledem k tomu, že chudých států je podstatně více, patří mezi cíle OSN vedle udržování míru a bezpečnosti i podpora mezinárodního rozvoje. (Ehl et al., 2008) OSN se podle Článku 55 Charty OSN⁶ zavazuje podporovat „zvyšování životní úrovně, plnou zaměstnanost a vytváření podmínek pro hospodářský pokrok a rozvoj“ (Charta OSN: Článek 55).

Součástí OSN je několik programů, organizací a agentur zabývajících se rozvojem, z nichž bych chtěla vyzdvihnout Rozvojový program OSN (United Nations Development Programme - UNDP). Ten je hlavním koordinátorem rozvojových aktivit OSN a řeší rozvojové problémy na místní i globální úrovni a pomáhá zemím dosahovat jednotlivých rozvojových cílů, o kterých se zmíním podrobněji níže. Činnosti programu a jeho fondů jsou financovány z dobrovolných příspěvků členských států. UNDP spolupracuje také s řadou finančních institucí, nadací a soukromým sektorem. (Dušková et al., 2011: 282)

---

³ Viz seznam členů OECD. Dostupné z: <<http://oecd.org/about/membersandpartners/>>

⁴ Viz seznam států, patřících do DAC. Dostupné z: <<http://www.oecd.org/dac/dacmembers.htm>>

⁵ Viz členské státy OSN. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/?i=199>>

⁶ Viz Charta OSN. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>

Do správy UNDP patří také Kapitálový rozvojový fond OSN (United Nations Capital Development Fund - UNCDF), který působí jako investiční agentura pro 48 nejméně rozvinutých zemí světa, ve kterých zlepšuje přístup malých a středních podniků k mikrofinancování a investičnímu kapitálu. (UNCDF, 2014)

V Encyklopedii Spojených národů a mezinárodních smluv nalezneme termín mezinárodní pomoc (Aid, International). Definována je jako pomoc, kterou poskytuje země nebo skupina zemí jiné zemi (na bilaterálním základě, nebo pod záštitou organizace), a to v podobě právní, hospodářské nebo technické pomoci. Pomoc poskytovaná organizacemi OSN má formu technické pomoci a spolupráce od OSN a jejích programů samotné, a to vždy podle oblasti kompetence té které agentury, dále v případě pomoci uprchlíkům nebo v důsledku přírodní katastrofy se jedná o pomoc humanitární a v neposlední řadě je tu rozvojová forma pomoci.

V definici najdeme i zmínku o Oficiální rozvojové pomoci (ODA), což je podle Encyklopedie finanční pomoc poskytovaná vládami dárcovských zemí formou grantů, nebo půjček. (Osmańczy, 2003: 48-49)

Podle Development Co-operation Report 2014, což je dokument, který každoročně vydává DAC, v němž jsou hodnocena statistická data týkající se mezinárodní rozvojové spolupráce, poskytli členové výboru 134,8 miliard dolarů, což představuje 0,3% jejich sloučeného hrubého národního produktu. Z tohoto objemu pomoci Evropská Unie, tedy 19 zemí EU, které jsou zároveň členy DAC, poskytla více než polovinu (52%) globální rozvojové pomoci (70,7 miliard dolarů), a je tedy největším dárce. (OECD, 2014)

Formulaci politiky v oblasti rozvojové spolupráce a poskytování pomoci v partnerských zemích má na starosti Generální ředitelství Evropské komise pro rozvoj a spolupráci – EuropeAid. (Evropská komise, 2014)

Evropský konsenzus o rozvoji (European Consensus on Development)⁷, což je programové prohlášení přijaté 20. prosince 2005 všemi hlavními institucemi Evropské unie (Rozvojovka, nedatováno), jehož hlavním cílem je zvyšování účinnosti rozvojové pomoci

---

⁷ Viz European Consensus on Development. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AC%3A2006%3A046%3A0001%3A0019%3AEN%3APDF>>

EU (Dušková et al., 2011: 74), definuje rozvojovou spolupráci jako sdílenou pravomoc Evropského společenství a členských států (Evropský konsenzus o rozvoji: Článek 2).

Primární odpovědnost za svůj rozvoj nesou samy rozvojové státy, ale EU je odpovědná za podporu strategií rozvoje a snižování chudoby a také za reformy partnerských zemí (Evropský konsenzus o rozvoji: Článek 14 a 15).

Ve slovníku pojmů Eurostatu, statistického úřadu Evropské komise nalezneme definici Oficiální rozvojové pomoci (Official development aid), která se shoduje s definicí pojmu Oficiální pomoc (Official aid). Jedná se o granty, či půjčky státního sektoru rozvojovým zemím ze seznamu příjemců ODA při Výboru pro rozvojovou spolupráci OECD, nebo multilaterálním organizacím a hlavním cílem pomoci je zlepšení hospodářského rozvoje a životních podmínek v zemích přijímajících. (Eurostat, 2013)

Jak je vidno, nejuniverzálnější a nejdříve užívaná definice rozvojové pomoci je ta, kterou definoval DAC. Shoduje se s definicemi OSN a definice EU na ni přímo odkazuje. Budu se jí proto držet i já ve své práci.

2.1.2 Definice a legislativní zakotvení rozvojové spolupráce v ČR

V této kapitole se zaměřím na to, jak je rozvojová spolupráce definována a legislativně zakotvena v České republice.

Podle prvního odstavce § 6 zákona č. 21/1993 Sb.⁸, o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, je „*Ministerstvo zahraničních věcí ústředním orgánem státní správy České republiky pro oblast zahraniční politiky, v jejímž rámci vytváří koncepci a koordinuje zahraniční rozvojovou pomoc a koordinuje vnější ekonomické vztahy.*“

Koncepci a koordinaci rozvojové spolupráce mělo sice podle Zásady pro poskytování zahraniční rozvojové pomoci, schválené usnesením vlády z března 1995, na starosti MZV, ale realizace projektů byla rozdělena mezi několik ministerstev. Bylo nutné celý systém zefektivnit a sjednotit, proto vláda ČR v roce 2007 schválila návrh transformace systému rozvojové spolupráce, mezi jejíž cíle patřilo mimo jiné převést

---

⁸ Viz zákon č. 21/1993 Sb. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/_dataPublic/sbirky/archiv/sb0007-1993.pdf>

veškerou odpovědnost a pravomoci v ZRS a sjednotit všechny projekty ZRS do gesce Ministerstva. (MZV, 2007a)

Proces transformace završil dne 1. července 2010 Zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů.⁹ Tento zákon představuje hlavní legislativní rámec, kterým se řídí poskytování zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) ČR. (MZV, 2010a)

V § 2 odst. a) tohoto zákona nalezneme definici rozvojové spolupráce, která zní: *„Zahraniční rozvojovou spoluprací se rozumí souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je přispět k odstraňování chudoby v kontextu udržitelného rozvoje, včetně plnění rozvojových cílů tisíciletí¹⁰, k ekonomickému a sociálnímu rozvoji, k ochraně životního prostředí, jakož i k podpoře demokracie, dodržování lidských práv a řádné správy věcí veřejných v rozvojových zemích.“*

Z této definice a z § 3, Uskutečňování zahraniční rozvojové spolupráce, vyplývá, že do ZRS se zahrnují například rozvojové projekty a programy, peněžní dary do zahraničí, finanční příspěvky zahraničním institucím a v neposlední řadě poskytování zvýhodněných půjček a úvěrů. Tato definice se může zdát poněkud širší, než definice ODA podle DAC, ale ve svém obsahu se vlastně shodují, což je možné konstatovat s přihlédnutím k definici pojmu české rozvojové spolupráce podle Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS), podle něž se jedná o *„pomoc českého státu vyjádřenou transferem financí, materiálu a expertní či technické pomoci za účelem dlouhodobě udržitelného rozvoje partnerských zemí“* (FoRS, nedatováno)

Česká republika je od roku 1995 členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a v květnu roku 2013 byla jako první z nových členských zemí EU přijata i do Výboru pro rozvojovou pomoc OECD, což je znamením uznání úspěchů na poli rozvojové a humanitární pomoci. (MZV, 2013a). ČR je také členem Organizace spojených národů a finančně přispívá na činnost programů a organizací OSN. Hlavní roli ovšem hraje to, že je ČR součástí Evropské Unie. (Horký, 2010: 27) Spolupracuje tak s jejími institucemi (Zákon 151/2010, § 7) a řídí se jejími závěry, ale zároveň se i podílí na formulaci a realizaci rozvojové politiky EU. (MZV, 2014a)

---

⁹ Viz Zákon č. 151/2010 Sb. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/1397915/zakon_o_ZRS.pdf>

¹⁰ Společně prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie: „Evropský konsenzus“ (2006/C 46/01).

Všechna tato členství znamenají závazek rozvojovou pomoc poskytovat a při její realizaci se držet mezinárodních dohod a doporučení, především co se týče rozvojové legislativy EU, doporučení OECD a principů rozvojové spolupráce OSN. (Vláda ČR, 2004)

2.1.3 Terminologie

V této podkapitole vymezím základní pojmy, se kterými budu dále pracovat. Budu se snažit zachytit, jak se terminologie různí a co z těchto rozdílů vyplývá.

2.1.3.1 Rozvojová pomoc versus rozvojová spolupráce

Termín rozvojová pomoc se v mezinárodním společenství používal až do roku 2011, kdy byl na konferenci o účinnosti pomoci v jihokorejském městě Busanu nahrazen termínem rozvojová spolupráce. (Glennie, 2011) Tento je politicky korektnější a má vyjadřovat, že jsou si oba státy rovny a jsou si partnery a jejich vztahy také nejsou čistě jen o poskytování a přijímání pomoci, ale vedou i nad její rámec. Ze stejného důvodu jsou země, které byly dříve označovány jako pomoc přijímající, dnes nazývané jako partnerské. Termín pomoc je spojován s humanitární pomocí, která je krátkodobá (viz níže). (Dušková et al., 2011: 267)

Otázkou ale zůstává, zda změna v pojmenování představuje reálně nějakou výraznější změnu. Jednoznačně se jedná o krok správným směrem, ale je nutné nepoddat se přesvědčení, že pokud o spolupráci, vzájemnosti a partnerství států mluvíme, opravdu zde ve stejné míře spolupráce, vzájemnost a partnerství států existuje. (Glennie, 2011)

2.1.3.2 Rozvojové země versus vyspělé země

Když se řekne rozvojová země, většina lidí si nejspíš představí Afriku a některé státy Asie, Latinskou Ameriku, Oceánii a možná východní Evropu. Je to ale samozřejmě velice zjednodušené pojetí rozvojového světa.

Pravda je taková, že neexistuje přesná definice rozvojové země. Můžeme nalézt několik metodologických přístupů, což má za následek, že ani napříč mezinárodními organizacemi (OSN, Světová banka, Mezinárodní měnový fond) není shoda. U každé z těchto institucí najdeme jiný počet rozvojových zemí, protože každá používá jiné

parametry na rozlišování rozvojových zemí od těch rozvinutých. (Dušková et al., 2011: 280)

Například Světová banka používá jako ukazatele hrubý národní produkt (HNP) na jednoho obyvatele a rozděluje podle něj země do čtyř kategorií: nižší středněpříjmové a vyšší středněpříjmové, nízko a vysokopříjmové. Za rozvojové jsou považovány ty státy, které nejsou zařazeny do kategorie vysokopříjmové, tudíž všechny ty, mající HNP nižší nebo rovné než 12746 USD.¹¹ (World Bank, 2015b)

Pro představu, HNP České republiky podle reportu Doing Business 2015 činí 18060 USD a patří tedy mezi vysokopříjmové země (World Bank, 2014)¹². Zatímco například v Demokratické republice Kongo, která je zařazena mezi země nízkopříjmové, činí HNP podle výše zmíněného reportu pouze 400 USD.¹³

HDP nebo hrubý domácí produkt (HDP) se jako ukazatelé používají velmi často. Důvodem je především to, že jsou poměrně lehce zjistitelné a dají se navzájem dobře porovnávat. Jsou ale do jisté míry omezené, protože nejsou schopny zahrnout neformální ekonomiku a hlavně ani další aspekty rozvoje, jako je například aspekt sociální, kulturní nebo politický. (Stojanov et al., 2008)

Tyto ukazatele měří čistě jen ekonomický růst, ne ekonomický rozvoj, což je rozdíl. Ekonomický růst je samozřejmě zásadní pro ekonomický rozvoj země (který zahrnuje mnoho aspektů vážících se ke kvalitě lidského života, například zdraví a vzdělání) a často k němu vede, ale není to pravidlem. Vyšší kvalitu života v zemi nelze zaručit tím, že země ekonomicky poroste. Nicméně je možné konstatovat, že ekonomický růst je základní podmínkou pro to, aby se kvalitní život v dané zemi mohl rozvíjet. (Syrovátko, 2008)

Mnohem komplexnějším ukazatelem je rozhodně index lidského rozvoje (Human Development Index - HDI), který byl vytvořen Rozvojovým programem OSN (UNPD). UNPD index používá ke každoročnímu hodnocení kvality života ve 187 státech světa. Výsledky poté vychází ve výroční zprávě UNDP, nazvané Zpráva o lidském rozvoji (Human Development Report). (Dušková et al., 2011: 107-108)

---

¹¹ Viz seznam zemí podle kategorií. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/about/country-and-lending-groups#OECD_members>

¹² Viz data ČR projektu Doing Business. Dostupné z: <<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/czech-republic>>

¹³ Viz data DR Kongo projektu Doing Business. Dostupné z: <<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/congo-dem-rep>>

Index je vypočten geometrickým průměrem z indexů, vyjadřujících následující dimenze lidského života: zdraví, vzdělání a životní úroveň. (UNDP, 2014a) Jednotlivé státy jsou poté roztrženy do čtyř kategorií: velmi vysoký, vysoký, střední a nízký lidský rozvoj. Zároveň jsou seřazeny od nejvyšší hodnoty HDI po nejnižší. (UNDP, 2014c) V roce 2014 bylo v první skupině 49 zemí včetně České republiky, která se umístila na 28. místě.¹⁴ Na prvním místě bylo Norsko a na posledním Niger (UNDP, 2014b).

Přestože je HDI celosvětově používán, má určité nedostatky a setkává se tak s kritikou: Už samotný způsob, jak UNDP získává údaje, je problematický. Využívá informace od mezinárodních agentur. Ne vždy si ale agentury zjišťují údaje samy, tudíž se poté spoléhají na národní statistické zdroje, jejichž kvalita je různorodá a pravděpodobné je, že v rozvinutějších zemích budou zdroje objektivněji odrážet reálný stav. Je zde také riziko toho, že v nedemokratických zemích budou údaje úmyslně zkreslovány. A s těmito daty pak UNDP pracuje. Další bod kritiky je například to, že HDI nebere v úvahu rozdíly v rámci zemí. Přitom je evidentní, že v určitých státech jsou některé regiony rozvinuté o mnoho více, než jiné. Syrovátka (2008) uvádí mnoho dalších bodů kritiky. Já výčet uzavřu filosofickou otázkou: *„Nakolik je vzdělání a životní úroveň měřena spotřebou statků a služeb nutným předpokladem kvalitního života? Mnoho přírodních národů by ve všech těchto ukazatelích vykazovalo jen minimální hodnoty. Byla však jejich kvalita života tak nízká?“*

Ani v pojmenováních rozvojového světa nepanuje shoda. Můžeme se setkat s více či méně vhodnými označeními, jako je například „Třetí svět“, „státy G77“, „země globálního Jihu“ nebo „Majoritní svět“. (Dušková et al., 2011: 279) Cílem je najít takové označení, které bude obsahovat co nejméně negativních konotací (Dušková et al., 2011: 135)

V roce 2014 uvedla Světová banka podle svých výzkumů 75 vyspělých (tzn. vysokopříjmových) a 139 rozvojových zemí. (World Bank, 2015a) Podle UNDP je to 49 vyspělých a 138 rozvojových. (OSN, 2013)

Pro ucelení podkapitoly využijí definici podle Glosáře OECD. (OECD, 2006a) Ten v definici rozvojových zemí (heslo *Developed countries, Developing countries*) odkazuje

---

¹⁴ Viz Zpráva o lidském rozvoji 2014, žebříček států. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>

na OSN¹⁵, která v první řadě připomíná, že v rámci OSN neexistuje žádná úmluva pro označení rozvinutých nebo rozvojových zemí a oblastí. Běžnou praxí ale je, že jsou Japonsko, Kanada, Spojené státy Americké, Austrálie, Nový Zéland a Evropa považovány za rozvinuté. V obchodních statistikách se k nim řadí ještě Izrael a Jihoafrická celní unie. (OSN, 2013)

2.1.4 Rozdíl mezi rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí

Podle § 2 Zákona č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci (HP) poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů se humanitární pomocí poskytovanou do zahraničí rozumí „*souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům.*“

Když tuto definici porovnáme s definicí rozvojové spolupráce, vidíme, že rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že HP je většinou krátkodobá, reaguje na události, které víceméně nešly předvídat. HP se na rozdíl od rozvojové spolupráce nesnaží pokrývat oblasti ekonomické, sociální, oblasti státní správy a životního prostředí a to vše v dlouhodobém měřítku. (Halaxa, 2000) Jejím hlavním cílem je ochrana života a zmírnění útrap jedince i komunity a respekt vůči lidské důstojnosti. (Člověk v tísni, 2008: 110)

Dalším rozdílem je také to, že HP může být poskytnuta i do vyspělých zemí, které postihla humanitární katastrofa, zatímco oficiální rozvojová pomoc (ODA) se poskytuje pouze zemím, které jsou na seznamu příjemců ODA. (Dušková et al., 2011: 104)

Oba typy pomoci se ale mohou prolínat a lze se tedy setkat i s humanitární krizí dlouhodobou. Jedná se o komplexní pomoc v regionech či zemích, které se nacházejí v krizi způsobené mnoha faktory, tedy například chudobou, politickou nestabilitou i špatnými klimatickými podmínkami. (MZV, 2010b)

---

¹⁵ Viz znění v AJ. Dostupné z: <<http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>>

2.2 Účel rozvojové spolupráce

Na závěr kapitoly bych se ráda věnovala tomu, jaké jsou motivy, přínosy a cíle rozvojové spolupráce.

Proč by měly bohatší státy poskytovat pomoc těm méně vyspělým? Jsou jejich důvody pouze etické? A pokud nejsou, je to špatně? Co vede vyspělé země a jejich občany k tomu, že alokují část svých veřejných financí ve prospěch rozvojových zemí? Nebo je s touto alokací spojena nějaká jiná reciprocita?

Co se cílů rozvojové spolupráce týče, zmíním se především o Rozvojových cílech tisíciletí, které měly být splněny v letošním roce, 2015.

2.2.1 Motivy a cíle rozvojové spolupráce

Jedním z mnoha důvodů, proč rozvojovou pomoc poskytovat, je důvod morální. Všeobecně platí, že lidé by si měli navzájem pomáhat. To platí jak pro úzký okruh rodiny, tak pro obyvatele jednoho státu. Soucítíme se spoluobčany, které postihla například povodeň, pomáháme jim, posíláme dárcovské SMS. Stejně tak darujeme znevýhodněným lidem oblečení, podporujeme neziskové organizace, účastníme se charitativních akcí. Pokud uznáváme, že takováto pomoc a pocit sounáležitosti platí v jednom státu, pak není důvod nemít stejný přístup i k lidem z jiných zemí. Všichni jsme obyvatelé jedné planety. Dalo by se říct, že jsme vlastně všichni spoluobčané. V dnešním globalizovaném světě obzvlášť. Kromě těchto humánních motivů existují ale i pragmatičtější důvody, které jsou přínosné i pro ty, kdo pomoc poskytují. Jsou to následující:

První skupinou jsou důvody politické, kdy prostřednictvím spolupráce dochází k budování užšího vztahu mezi zeměmi, a to jak kulturních a ekonomických, tak i hospodářských. Tím, že se státy zavazují k mezinárodním závazkům a opravdu je naplňují, mění se jejich obraz celosvětově k lepšímu a zástupcům těchto států se otevírají nové možnosti, jsou například voleni do čela mezinárodních organizací či institucí, což přináší výhody i obyvatelům a neziskovým organizacím v dané zemi. (Kaplan, 2008b: 12-13)

Dalšími důvody jsou ty bezpečnostní. Obecně lze konstatovat, že rozvojové země, které sužuje chudoba, jsou velmi často nestabilní, konflikty jsou zde na denním pořádku, stejně jako se v nich daří organizovanému zločinu. To vše jsou příhodné podmínky pro vznik

různých extremistických skupin, potažmo skupin teroristických. Svět je v dnešní době díky globalizaci vlastně „malý“ a velice propojený. Proto, abychom byli v bezpečí my v zemích rozvinutých, je nutné zajistit bezpečí i jiným. Platí to jak například pro oblast zdraví, kdy je potřeba snažit se zbavit svět infekčních chorob jako je například HIV/AIDS, tak i pro oblast životního prostředí. (Kaplan, 2008b: 12-13)

Dále jsou tu důvody ekonomické. Země, které jsou donory, mohou v zemích přijímajících uplatnit své zkušenosti, ale i zboží svých firem, zároveň se vytváří nová pracovní místa. Vznikají také příhodné podmínky pro možný budoucí obchod se zeměmi, které se rozvíjejí. (Kaplan, 2008b: 12-13)

A konečně je důležité zmínit obohacení po kulturní stránce, a to oboustranně. Můžeme šířit naši kulturu a hodnoty (například lidská práva) do přijímajících zemí, ale zároveň se můžeme z cizí kultury hodně dozvědět a naučit, podívat se na věci jinou optikou, což pomáhá potlačovat xenofobii a lze jí tímto i předcházet. (Kaplan, 2008b: 12-13)

Všechny výše zmíněné motivy rozvojové spolupráce by měly být kladeny na stejnou úroveň důležitosti. Především neziskové organizace ovšem kladou důraz nejvíce na altruistický a nezištný charakter pomoci. (Kaplan, 2008b: 12-13)

Horký (2010: 23) zmiňuje, že aktéři rozvojové spolupráce jsou považováni za altruistické i přesto, že se v této oblasti vyskytuje také ekonomický aspekt. Jestliže je rozvojová spolupráce představována jako politika, jejímž cílem je pomoc, pak je v jejím zájmu si tento obraz a jeho symbolické hodnoty před širokou veřejností udržet. Čím více lidí bude cítit jakousi odpovědnost a bude chtít měnit svět k lepšímu, tím větší je šance, že bude rozvojová spolupráce fungovat tak, jak má a stane se v jednotlivých státech ucelenou politikou.

2.2.2 Cíle rozvojové spolupráce – Rozvojové cíle tisíciletí

Aby byla rozvojová pomoc účinná, je nutné ji nějakým způsobem konkretizovat, čili stanovit určité cíle. Ke splnění těchto cílů je potřeba je co nejpřesněji vymezit a také časově ohraničit, upravit je lhůtami a specifikacemi.

Již od padesátých let minulého století probíhaly konference, na kterých panovala shoda v tom, že je nutné skoncovat s extrémní chudobou, a je proto nutné navýšit částky na financování rozvojové pomoci. Ale až na Summitu tisíciletí v New Yorku v roce 2000, vešly v platnost tzv. Rozvojové cíle tisíciletí (Millenium Development Goals - MDGs). (Česko proti chudobě, nedatováno) Přelomové bylo, že se na nich shodly všechny členské státy OSN a podpisem Miléniové deklarace (United Nations Millenium Declaration) se zavázaly k tomu, že do roku 2015 všech 8 cílů splní. (Informační centrum OSN Praha, 2005a)

Jak jsem již zmínila, jedná se o 8 základních cílů. Ty jsou dále rozpracovány do 21 dílčích úkolů a měřeny pomocí 60 indikátorů plnění.¹⁶ (Informační centrum OSN Praha, 2005b) Znění cílů je následující:

1. Odstranit extrémní chudobu a hlad
2. Zpřístupnit základní vzdělání pro všechny
3. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen
4. Omezit dětskou úmrtnost
5. Zlepšit zdraví matek
6. Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem
7. Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí
8. Vytvořit globální partnerství pro rozvoj

Ve zprávě s názvem Investice do rozvoje – Praktický plán pro splnění Rozvojových cílů tisíciletí, kterou v roce 2005 vypracovali odborníci pod vedením profesora ekonomie Jeffryho Sachse, který je poradcem generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna ohledně Rozvojových cílů tisíciletí, se uvádí, jak by svět vypadal, pokud by byly MDGs splněny. Například by více než půl miliardy lidí bylo vyzdvíženo z extrémní chudoby, více než 300 milionů lidí by již netrpělo hladem. Dále by o 350 milionů lidí více mělo přístup k pitné vodě a několik stovek milionů žen a dívek by bylo mohlo chodit do školy a byla by jim zajištěna větší bezpečnost. (UNMP, 2005)

Nyní je o deset let později, píše se rok 2015. Stojanov (2005) v článku Jak dál s plněním Rozvojových cílů tisíciletí píše, že co se splnění MDGs týče, „v sázce je především

---

¹⁶ Viz Oficiální seznam indikátorů MDGs. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/soubory/officiallist2008-cze.pdf>>

důvěryhodnost vlád ekonomicky bohatých států a důvěry mezinárodní veřejnosti v hospodářsky vyspělých i chudých zemích, u nichž by selhání mohlo způsobit apatii.“ Ohrožena je i důvěra v mezinárodní systém, smlouvy a organizace – například OSN. Jak to tedy s plněním cílů vypadá?

Pravda je taková, že ačkoli se díky MDGs změnil nepochybně život lidí k lepšímu, kýžený úspěch se dostavil jen u některých cílů. Ze Zprávy OSN o plnění Rozvojových cílů tisíciletí 2014 vyplývá, že počet lidí žijících za hranicí chudoby, klesl už v roce 2010 na polovinu od roku 1990. Nicméně toto platí, jen pokud z rozvojových zemí vyjmeme dlouhodobě se ekonomicky rozvíjející Čínu, čili výsledek je poněkud spekulativní. Například v subsaharské Africe je situace velmi špatná. Podařilo se naplnit několik dalších cílů. Co se boje proti nemocem týče, v letech 2000-2012 bylo díky opatřením zachráněno 3,3 milionů lidí, z nichž 3 miliony tvořily děti do pěti let žijící v subsaharské Africe. Také boj s tuberkulózou pokračuje nadějně a report uvádí, že by vytyčeného cíle mělo být dosaženo. Dále se podařilo snížit počet lidí nemajících přístup k pitné vodě na polovinu. Přístup k základnímu vzdělání byl už v roce 2012 ve většině regionů genderově vyrovnaný a také politická participace žen se stále zvyšuje. (OSN, 2014)

Zpráva také uvádí cíle, u kterých můžeme pozorovat velký pokrok, ovšem je nutné vynaložit ještě mnoho dalšího úsilí. Týká se to například životního prostředí, kde hlavní faktory, které ho ohrožují, nemizí, naopak, emise oxidu uhličitého se celosvětově zvyšují, odlesňování pokračuje, vymírání ohrožených druhů zvířat také. Na druhou stranu se však již skoro podařilo vyloučit látky poškozující ozonovou vrstvu. Ačkoli se počet podvyživených lidí značně snížil (z 24% v letech 1990-1992 na 14% v letech 2011-2013), tento pokrok se snižuje. Je nutné také více zapracovat na snížení dětské úmrtnosti a zlepšit zdraví matek. Co se týče HIV/AIDS, rapidně se zvýšil přístup lidí k anti-retrovirové terapii. Je ovšem dále je nutné, aby se povědomí především mladých lidí o nemoci zvýšilo, aby se zastavilo její šíření. Více než čtvrtina lidské populace již má přístup k veřejné kanalizaci, ale stále téměř miliarda lidí nemá šanci tuto vymoženost lidské civilizace využívat.

I přes to, že můžeme u některých cílů konstatovat, že byly naplněny, celkově není situace příliš uspokojivá. MDGs jsou kritizovány za to, že jsou příliš globální, nelze na nich pozorovat situaci v různých oblastech světa jednotlivě. Například region subsaharské Afriky je víceméně zanedbávaný a situace se buď nezlepšuje vůbec, nebo jen velmi zvolna.

Navíc některá témata, jako například bezpečnost, lidská práva, dobré vládnutí a vláda práva chybí úplně. (Lebeda et al., 2014: 26)

Překážky splnění MDGs jsou spatřovány jak na straně rozvinutých, tak rozvojových zemí. Rozvinuté země neplní své závazky tak, jak by měly, hlavně jejich objem ODA není dostatečný. (Dušková et al., 2011: 276) Development Co-operation Report 2014 uvádí, že v roce 2013 pouze Norsko, Dánsko, Lucembursko, Švédsko a Velká Británie poskytly na ODA 0,7% ze svého hrubého národního důchodu (HND) a dosáhly tedy cíle vytyčeného OSN. (OECD, 2014)

V rozvojových zemích je uskutečňování cílů znesnadněno korupcí, nedemokratičností, ozbrojenými konflikty, netransparentností a nízkou mírou efektivity využití rozvojové pomoci. (Dušková et al., 2011: 276)

A co bude po roce 2015? Členské státy se v současnosti zaměřují na diskusi při definování nového rozvojového rámce, čímž jsou Cíle udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals - SDGs), jejichž úkolem je navazovat na MDGs po roce 2015. (Informační centrum OSN Praha, 2005a) Státy se na jejich důležitosti shodly na konferenci Rio+20, která se konala v roce 2012 v brazilském Riu de Janeiro. Výstupem z ní byla deklarace s názvem „The Future we want“. (MŽP, 2012)

2.2.3 ČR a Rozvojové cíle tisíciletí

Na stránkách Ministerstva zahraničních věcí ČR se píše, že právě těchto osm rozvojových cílů MDGs představuje základní osnovu pro zahraniční spolupráci ČR a vychází z ní i dokument nazvaný Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Ta v kapitole Cíle zahraniční rozvojové spolupráce ČR uvádí, že základním vodítkem jsou právě MDGs.

O to, aby byly MDGs naplněny, se v ČR snaží kampaň Česko proti chudobě, kterou organizuje koalice českých nevládních a neziskových organizací a která se snaží uvědomit českou veřejnost o důležitosti MDGs a zároveň i navázat dialog s politiky, aby zahrnuli snahu o splnění MDGs do své práce.

Kampaň stanovila deset požadavků, mezi nimiž najdeme například navýšení objemu ODA na 0,7% HND, zefektivnění ZRS ČR tak, aby sloužila k podpoře

rozvojových zemí, ne k podpoře exportu naší země, usilovat o oddlužení nejchudších zemí, snižovat emise skleníkových plynů a další. (Česko proti chudobě, nedatováno)

Střednědobé vyhodnocení Koncepce ZRS ČR na období 2010-2017, které MZV vydalo v roce 2014, v souvislosti s Rozvojovými cíli uvádí, že v období 2010 – 2013 byla orientace ZRS ČR s prioritami mezinárodního společenství v souladu a přispívala k plnění MDGs, a to především co se oblasti životního prostředí, zemědělství, sociálního a ekonomického rozvoje týče. (MZV, 2014c)

3 Mechanismus rozvojové spolupráce v ČR

V této kapitole popíši, jaké formy ZRS existují, kdo vlastně v ČR v této oblasti působí, jaké jsou podmínky poskytování pomoci a také jak funguje její financování.

3.1 Formy rozvojové spolupráce

Nejdříve ve zkratce představím uvedené formy jako takové, jelikož jsou platné obecně, nejen v ČR. Poté se ale u každé z forem podrobněji zaměřím na to, jak je aplikována v českém prostředí.

3.1.1 Bilaterální versus multilaterální rozvojová spolupráce

Zahraniční rozvojová spolupráce se dělí na dvoustrannou (bilaterální) a mnohostrannou (multilaterální), a to z hlediska toho, kdo ji poskytuje. (Dušková et al., 2011: 267)

Bilaterální rozvojová spolupráce

Bilaterální spolupráce se odehrává mezi dvěma zeměmi a probíhá ve směru od země dárcovské do země partnerské, neboli do země pomoc přijímající. (Dušková et al., 2011: 24) Princip spočívá v tom, že země poskytuje druhé zemi pomoc přímo, jedná se tedy o tok prostředků z oficiálních zdrojů dárcovského státu do oficiálních zdrojů v partnerské zemi. Může jít čistě o podporu rozpočtu dané země, nebo spolupráce probíhá prostřednictvím konkrétních rozvojových programů. (OECD, 2015) Do realizace této formy spolupráce jsou zapojeny jak vládní instituce, tak i nevládní organizace, rozvojové agentury, ale i vysoké školy a soukromé společnosti. (Dušková et al., 2011: 24)

Aby byl tento typ spolupráce efektivní, je dobré, když si dárcovská země určí teritoriální a sektorové priority a rozdělí svou pomoc strategicky, tzn., zaměří se na ty aktivity, kde má komparativní výhodu. Především tak tomu, aby byla její pomoc roztržštěná. Právě naopak bude rozvojový dopad větší a pomoc bude více viditelná. (MZV, 2007b) Komparativní výhoda znamená, že se stát zaměří na ty oblasti či sektory, kde vynaloží menší „náklady“ se zároveň vyšším účinkem ve srovnání s ostatními zeměmi. (Dušková et al., 2011: 118). ČR například v sektoru státní správa a občanská společnost

disponuje vůči většině dárcovských zemí velkou komparativní výhodou, jelikož má vlastní zkušenosti s procesem politické, ekonomické a společenské transformace. (MZV, 2014c)

V souladu s doporučeními Zvláštního hodnocení DAC¹⁷ z roku 2007 tedy Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017 stanovila nové teritoriální a sektorové priority.

Teritoriální priority byly určeny pomocí čtyř kritérií:

Za prvé je důležité, aby s prioritní zemí již existovaly dvoustranné vztahy, protože čím lepší postavení ČR má, tím lépe může využít své komparativní výhody a užitek partnerské země je vyšší. Nezbytné je diplomatické zastoupení ČR v dané zemi.

Dalším kritériem je potřeba rozvojové spolupráce. Aby ČR dostála svým mezinárodním závazkům a bojovala proti chudobě, je nutné svou pomoc směřovat do málo rozvinutých zemí. Indikátorem potřeby je Index lidského rozvoje (HDI), o kterém jsem se zmiňovala v minulé kapitole.

Principem rozvojové spolupráce je partnerství mezi zeměmi, je tedy důležité, aby měla partnerská země snahu své problémy řešit. Pokud má země strategické dokumenty pro udržitelný rozvoj a snižování chudoby, znamená to, že jeví zájem pomoc přijímat. Také se přihlíží k míře korupce a dodržování lidských práv.

Posledním kritériem je zohlednění dělby práce s ostatními dárci, neboli jaké je postavení ČR v kontextu ostatních dárců. Efektivní je, když se ČR zaměří na takové sektory, ve kterých má komparativní výhodu.

Co se sektorových priorit týče, má ČR volit takové, ve kterých má komparativní výhodu. Tou je například zkušenost s procesem politické, ekonomické a společenské transformace, jak je již uvedeno výše.

Koncepce (2010a) dále uvádí, že je ovšem nutné brát v potaz také Rozvojové cíle tisíciletí a spolupráci s ostatními donory.

V souladu s těmito úvahami bylo vymezeno pět základních sektorů: životní prostředí, zemědělství, sociální rozvoj (včetně vzdělávání, sociálních a zdravotnických služeb), ekonomický rozvoj (včetně energetiky) a podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace.

---

¹⁷ Viz Rozvojová spolupráce České republiky - Zvláštní hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/download/OECD_rozvojova_spolupraceCR_07_cz.pdf>

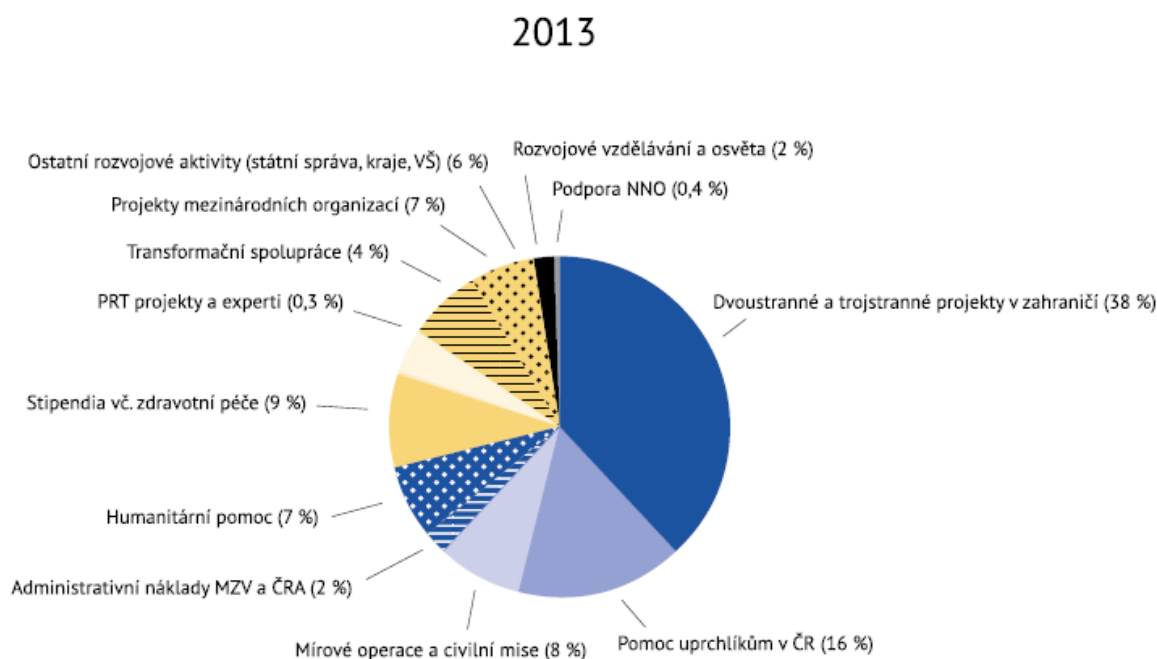
Dále tři průřezové principy (řádná správa věcí veřejných, šetrnost k životnímu prostředí a klimatu a dodržování základních lidských, ekonomických, sociálních a pracovních práv příjemců projektů), které budou zohledňovány ve všech jednotlivých projektech.

Pro celkový přehled dvoustranné spolupráce ČR uvedu ještě její rozdělení podle modalit. Jsou to dvoustranné i trojstranné rozvojové projekty v partnerských zemích, které jsou nejrozšířenější modalitou a v roce 2013 tvořily 37,75% objemu dvoustranné ODA ČR. (MZV, 2014b)

Pro upřesnění, trojstranné, neboli trilaterální projekty jsou takové, které probíhají mezi třemi a více subjekty (ale řazeny jsou do kategorie bilaterální spolupráce). (Dušková et al., 2011: 334) V ZRS ČR se jedná o projekty českých nevládních organizací, které jsou minimálně z 50% financovány mezinárodními dárci, například Evropskou komisí a následně mohou čerpat z dotací ČRA. (ČRA, 2009a)

Dalšími modalitami jsou stipendia pro studenty z rozvojových zemí, civilní mise a mírové operace, podpora nevládních organizací, informovanost o rozvojové spolupráci a globální rozvojové vzdělávání, odpouštění dluhů, humanitární pomoc, pomoc uprchlíkům aj. Pro ilustraci přikládám graf modalit ZRS ČR v roce 2013 (graf č. 1):

Graf č. 1: Graf modalit ZRS ČR v roce 2013.

Zdroj: FoRS, Aidwatch 2014.

Multilaterální rozvojová spolupráce

V dnešním globalizovaném světě je k dosažení rozvojových cílů potřeba, aby bylo jejich řešení komplexní a celosvětově koordinované. Česká republika jakožto člen EU a mezinárodního společenství celkově, má jistý díl odpovědnosti za jeho vývoj. Nesoustředí se tedy pouze a jen na své zájmy, a tudíž je multilaterální spolupráce zakotvena v české politice. (MZV, 2013b)

Už samotný název napovídá, že mnohostranná forma spolupráce se odehrává prostřednictvím mezinárodních vládních institucí. Uskutečňuje se prostřednictvím finančních příspěvků od oficiálních zdrojů státu (vlády) mezinárodním organizacím, které je poté využívají na své programy. (OECD, 2015)

ČR ji vyvíjí prostřednictvím spolupráce s mezinárodními institucemi systému OSN, mezinárodních finančních institucí a orgánů EU a také OECD a Světové obchodní organizace (World Trade Organization - WTO) a dalších institucí.¹⁸ (MZV, 2013b)

Výše, do jaké budou závazky ČR naplňovány, závisí na možnostech a stavu rozvojového systému ČR a na objemu české rozvojové pomoci. (MZV, 2010a)

Aby bylo zapojení ČR do tohoto druhu spolupráce efektivnější a naplňovaly se rozvojové cíle, schválila česká vláda v roce 2013 Strategii multilaterální rozvojové spolupráce ČR na období 2013-17 (dále jen Strategie), kterou navrhlo MZV. Ta stanovuje cíle, priority a hlavní témata působení ČR v mnohostranné rozvojové spolupráci. (MZV, 2013b)

Strategie (2013) určuje hlavní, tzv. globální cíl, jímž je: „*Efektivní zapojení ČR do multilaterální rozvojové spolupráce, vč. využívání příležitostí, které z tohoto působení vyplývají.*“

Následně určuje čtyři strategické cíle: (1) prosazování zájmů a priorit ČR při plnění globálních cílů rozvojové spolupráce; (2) posílení účasti českých subjektů na realizaci multilaterálních projektů; (3) uplatnění českých expertů ve strukturách organizací; (4) zajištění výrazné účasti ČR na rozhodovacích procesech organizací.

---

¹⁸ Viz seznam mezinárodních organizací/fondů/programů ve Strategii multilaterální rozvojové spolupráce ČR na období 2013-2017. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/schvaleni_strategie_mnohostranne.html

Analogicky s teritoriálními a sektorovými prioritami, kterými se řídí bilaterální spolupráce, jsou ve Strategii určeny i teritoriální a tematické priority spolupráce ČR s mezinárodními organizacemi.

Mezi tematické priority patří podpora lidských práv, udržitelné zemědělství, sociální rozvoj vč. vzdělávání a také životní prostředí.

Teritoriální priority vyplývají z Koncepce ZRS ČR 2010-17 a shodují se s geografickými prioritami bilaterální ZRS (tzn., soustředí se na programové i projektové země) a dále zahrnují země, které jsou humanitární prioritou (například Barma) a také země, kterým může ČR předat své know-how co se transformačních zkušeností týče (například západní Balkán nebo bývalé sovětské středoasijské republiky). (MZV, 2013b)

Takto vymezené priority mají být jakýmsi návodem pro poskytování příspěvků mezinárodním organizacím. Ohled bude ale brán také na dosavadní výsledky spolupráce. Co se týče příspěvků na chod organizací, přednost bude dána těm organizacím, na jejichž řídicích pozicích má ČR zastoupení a se kterými má v plánu blíže a dlouhodoběji spolupracovat. Větší význam i rozsah bude ovšem mít poskytování cílených účelových příspěvků, a to především na ty projekty, na kterých se podílí české subjekty. (MZV, 2013b)

Kromě finančních příspěvků, které se dělí na povinné (dané členstvím v organizaci) a účelové, je součástí mnohostranné spolupráce také zapojení českých expertů do výkonných i odborných struktur mezinárodních organizací. ČR bude podporovat rovněž větší zainteresování českých subjektů do této formy spolupráce. (MZV, 2013b)

Aktéry multilaterální spolupráce jsou spolu se státní správou ČR (zejména MZV) také organizace občanského sektoru, které zastřešuje platforma FoRS, podnikatelské subjekty a firmy a akademická obec. (MZV, 2013b)

Na závěr kapitoly bych ráda porovнала obě tyto formy spolupráce. V roce 2013 vydala ČR na rozvojovou pomoc (ODA) 4,11 mld. Kč. Z toho 1,11 mld. Kč bylo určeno na dvoustrannou a 3,01 mld. Kč na mnohostrannou rozvojovou spolupráci, což představuje poměr 73 % ku 27 %. Oproti roku 2012 vzrostla mnohostranná pomoc o 54 mil. Kč, zatímco dvoustranná klesla o 0,170 mld. Kč. (MZV, 2014a)

Důvodem, proč dlouhodobě převažuje multilaterální forma rozvojové spolupráce je ten, že se ČR k platbám zavázala a nelze je jen tak měnit, popřípadě rušit. (MZV, 2014b) To je při omezení rozpočtu příčinou toho, že na bilaterální aktivity již nezbyvá tolik prostředků. Tento stav je ale u všech relativně nových dárců, kteří nepatří mezi ty tradiční, jako jsou například Velká Británie a Norsko, u kterých převažuje pomoc bilaterální. Rozhodujícím faktorem je jak vyspělost dárce, tak jeho vládní i nevládní institucionální kapacity. (Dušková et al., 2011: 163)

Největší částí české mnohostranné ODA je příspěvek do rozpočtu EU a Evropského rozvojového fondu. (MZV, 2014b) Ten tvoří dokonce až 56 % české ODA celkově. ČR by se vzhledem k tomu měla do evropské rozvojové spolupráce více zapojovat. (FoRS, 2014) Podle FoRS (2014) je podíl mnohostranné a dvoustranné ZRS nepříznivý a ČR by se měla snažit dvoustrannou pomoc navyšovat, a to především v oblasti rozvojových projektů a humanitární pomoci.

3.2 Aktéři české zahraniční rozvojové spolupráce

Zahraněční rozvojová spolupráce funguje na principu úzké spolupráce státních institucí se sektorem soukromým a nevládním. (Jelínek et al., 2008a: 128) Vztahy mezi aktéry jsou hierarchické. (Horký, 2010: 64)

Nejvyšším výkonným orgánem je vláda České republiky. MZV jí dává ke schválení koncepce zahraniční rozvojové spolupráce, stejně tak jako roční plány, programy spolupráce s prioritními zeměmi a další důležité dokumenty. (Jelínek et al., 2008a: 133-136)

Hlavním koordinačním orgánem je Ministerstvo zahraničních věcí ČR (dále MZV). Prostřednictvím Odboru pro rozvojovou a humanitární spolupráci (ORS) připravuje strategie, koncepce, každoroční plány i výhledy rozvojové spolupráce a při přípravě programů projektů má na starosti zadávání jejich evaluací. Také řídí Českou rozvojovou agenturu, jako organizační složku státu. (MZV, 2013c)

Úkolem České rozvojové agentury je realizace rozvojové spolupráce, formulace a výběr vhodných projektů, vypisování dotací a veřejných zakázek a sledování projektů. (MZV,

2013c) Zároveň podporuje české subjekty, aby se zapojily do realizování projektů v rámci rozvojové spolupráce jiných dárců, například Evropské komise. Dále se snaží o posilování kapacit v oblasti rozvojové spolupráce a o propagaci české ZRS doma i v zahraničí. (ČRA, 2009b)

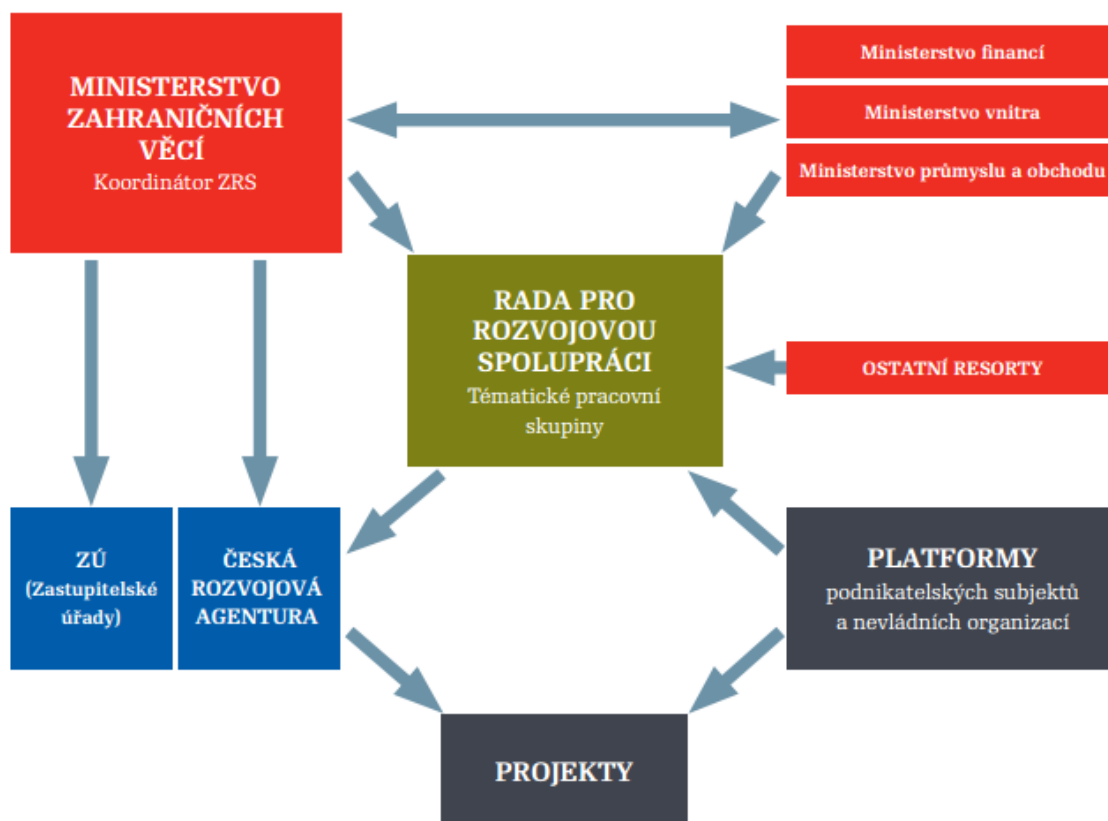
Na řešení svých úkolů MZV spolupracuje s ostatními resorty, (MZV, 2010a) jako je například Ministerstvo financí, Ministerstvo vnitra nebo Ministerstvo průmyslu a obchodu. (MZV, 2013c) Tyto resorty se účastní práce v Radě pro zahraniční rozvojovou spolupráci, jejíž starostí je koordinace a koherence v oblasti rozvojové spolupráce. Rada má dále za úkol dávat doporučení MZV a vyjadřovat se dokumentům ZRS, které MZV předkládá vládě. (MZV, 2014b)

Celkem má Rada 15 členů. Kromě předsedy Rady a zástupců resortních ministerstev má Rada i přidružené členy, kterými jsou zástupci ČRA, FoRS a Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci. (Vláda ČR, 2007) K přidruženým členům se později přidala také Asociace krajů a Svaz obcí a měst České republiky. (Horký, 2010: 71)

MZV využívá také svoje zastupitelské úřady v prioritních zemích. Ty zastávají důležitou roli při formulaci projektů a sledují jejich realizaci a zároveň tvoří kontaktní místo jak pro vládní i nevládní instituce v partnerských zemích, tak pro ty české. (MZV, 2010a)

Pro názornost přikládám následující schéma (schéma č. 1):

Institucionální zajištění zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Zdroj: MZV, Česká republika pomáhá (2013)

Po státních institucích nyní vymezím organizace občanského sektoru (Civil Society Organizations - CSOs), soukromý sektor, akademický sektor a státní a příspěvkové organizace.

Platformou českých organizací občanského sektoru je České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS, které sdružuje pět desítek členů a pozorovatelů včetně tří vysokých škol¹⁹. FoRS je současně členem CONCORD - Evropské konfederace nevládních neziskových organizací pro humanitární pomoc a rozvoj, která zastřešuje národní platformy CSOs ze zemí EU.

Cílem FoRS je zastupovat zájmy svých členů a posilovat vztahy mezi státními a nestátními institucemi v ČR i EU v oblasti ZRS, čímž přispívat k efektivitě ZRS. (FoRS, 2012b)

¹⁹ Viz seznam členů a pozorovatelů FoRS. Dostupné z: <<http://www.fors.cz/clenove-a-pozorovatele/seznam-clenu-a-pozorovatele/#.VT-hECHtmko>>

Soukromý sektor je důležitým aktérem na poli mezinárodního rozvoje. Přispívá k hospodářskému růstu, ke zvyšování počtu pracovních míst a vytváří příležitosti pro menší podniky. (FoRS, 2014) Rozsah rozvojových aktivit českých firem je velmi široký – od vodohospodářství a zemědělství, přes průmyslový rozvoj po ochranu životního prostředí aj. (Jelínek et al., 2008a: 129) Rozvojová spolupráce může pro firmy představovat významný zdroj příjmů, vzhledem k tomu, že některé zakázky přesahují i několik desítek milionů Kč. (Horký, 2010: 75)

Od roku 2008 je soukromý sektor formálně organizován, a to v Platformě podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci (PPZRS). Založil ji Svaz průmyslu a dopravy ČR, Svaz strojírenské techniky a Asociace podniků českého železničního průmyslu. Ačkoli se Platforma snaží o transparentnost a vidí v rozvojové spolupráci především prostředek ke snižování chudoby, v popředí její činnosti jsou samozřejmě zájmy podnikatelského sektoru, který zastřešuje. (Horký, 2010: 75)

Platforma má 23 členů a zastupuje tak přibližně 1800 společností v ČR²⁰. Díky ní mohou podnikatelé svoje zkušenosti z rozvojových zemí sdílet s potenciálními zájemci o aktivitu v této oblasti a zvyšuje se tak množství aktivit českých podnikatelských subjektů v rozvojových zemích. (PPZRS, 2015)

Úkolem akademického sektoru je zajištění dostatečných odborných lidských zdrojů. Dále má zaštitit rozvojový výzkum. (Jelínek et al., 2008a: 129) Přispívá také ke zvyšování povědomí o rozvojové spolupráci u veřejnosti. (MZV, 2010a)

Zájemci o rozvojová studia si mohou vybrat z bakalářských nebo magisterských programů na řadě vysokých škol. Univerzita Palackého v Olomouci, Masarykova univerzita v Brně, v Praze jsou to Vysoká škola ekonomická, Česká zemědělská univerzita (ČRA, 2009c) a Univerzita Karlova od akademického roku 2015/2016 dokonce otevírá nový magisterský program (Globální migrační a rozvojová studia) na Přírodovědecké fakultě.

Kromě role odborné a veřejné instituce může akademický sektor zastávat i roli realizátora rozvojového projektu. V tom případě je postavení tohoto sektoru analogické postavení nevládní organizace. (FoRS, 2013a)

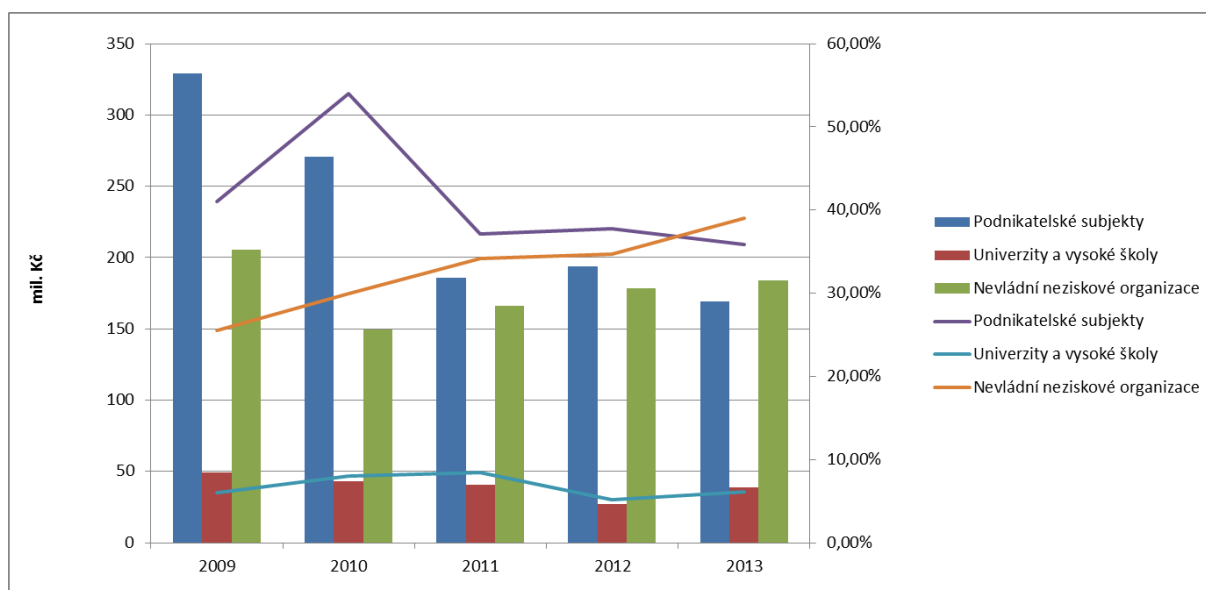
²⁰ Viz seznam členů PPZRS. Dostupné z: <<http://www.ppzrs.org/inpage/clenska-zakladna/>>

Konečně, na zahraniční rozvojové spolupráci ČR se podílejí i státní a příspěvkové organizace, mezi něž patří například Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, Ústav jaderného výzkumu v Řeži nebo instituce, jako je Česká geologická služba nebo Fakultní nemocnice Motol. (Jelínek et al., 2008a: 129)

Nevládní neziskové organizace a soukromý sektor se na realizaci českých rozvojových projektů podílí v podobné míře. V roce 2013 byl procentuální podíl následovný: z vynaložených prostředků čerpaly podnikatelské subjekty 36% a NNO 39%. Akademická obec realizovala 6%, 6% čerpaly i státní orgány, mezinárodní organizace 5% a místní partnerské organizace 8%. (MZV, 2014b)

Následující graf (graf č. 2) znázorňuje podíl jednotlivých subjektů na realizaci bilaterálních projektů v letech 2009-2013. Můžeme zde pozorovat rostoucí podíl organizací občanského sektoru.

Graf č. 2: Podíl jednotlivých subjektů na realizaci bilaterálních projektů v letech 2009-2013.

Zdroj: FoRS, data z MZV a ČRA

Většina českých rozvojových NNO čerpá finance z veřejných prostředků, což představuje poměrně stabilní podporu od českého státu, EU či mezistátních institucí. Nevýhodou je ale pomyslná závislost na těchto institucích, možné slábnutí zdrojů, konkurence a zpříšňování podmínek u veřejných výzev. Podle Lebedy et al. (2014) by se české NNO neměly bát větší pestrosti svých zdrojů. Například čerpání ze zdrojů soukromých, ať už by se jednalo o individuální nebo firemní dárcovství.

Zapojení soukromého sektoru do rozvojové spolupráce s sebou nese jistá rizika, například pokud se firma dopouští nějakých pochybných praktik. Což může způsobit podlomení důvěryhodnosti sponzorovaných NNO i jejich aktivit. Na druhou stranu přináší spolupráce se soukromým sektorem v oblasti udržitelného rozvoje nové možnosti. Podnikatelský sektor nejenže má k dispozici více zdrojů, ale firmy či podnikatelé často financují i aktivity, které stát hradit nechce. Dalším plusem je, že podporují inovace a financování může být pružnější, kdy se zaměření projektu může měnit podle toho, jak probíhá jeho realizace. (Lebeda et al., 2014: 72-74)

Je tedy více než užitečné hledat cesty k financování ze soukromých zdrojů, uplatňovat inovativní způsoby, snažit se o komplexní spolupráci, respektive nebát se více-zdrojového financování. (Lebeda et al., 2014: 72-74).

3.3 Komu je rozvojová pomoc v ČR poskytována

Podle kritérií, o kterých jsem psala v kapitole 3.1.1., spolupracuje ČR se zeměmi, které lze rozdělit do dvou skupin.

Pět zemí je zařazeno do skupiny s názvem Prioritní země s programem spolupráce (tzv. programové země). Koncepce (2010a) uvádí, že s těmito zeměmi bude na vládní i nevládní úrovni vypracován přesný ucelený program spolupráce. Jedná se o následující státy:

- Afghánistán: Střednědobé vyhodnocení Koncepce uvádí, že vzhledem ke zhoršující se bezpečnostní situaci v zemi bude spolupráce postupně ukončována.
- Bosna a Hercegovina
- Etiopie
- Moldavsko: Je největší příjemce dvoustranné ODA za rok 2013. (MZV, 2014b)
- Mongolsko: Střednědobé vyhodnocení Koncepce uvádí, že bude ZRS do roku 2017 ukončena, a to s ohledem na ekonomický boom v zemi, který vznikl díky otevřením investic.

Do skupiny Prioritní země bez programu spolupráce patří 9 zemí. Pět z nich – Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinská autonomní území a Srbsko – jsou tzv. projektové země, které sice nemají ucelený program jako země programové, ale spolupráce se zde odehrává na základě dílčích projektů. (MZV, 2010a) V Srbsku bude podle Střednědobého vyhodnocení Koncepce ZRS ukončena k roku 2017, a to ve spojitosti s možností jeho vstupu do EU.

Zbylé čtyři země druhé skupiny - Angola, Jemen, Vietnam a Zambie – jsou země, které byly prioritní do roku 2010. Nyní zde spolupráce postupně končí (v Angole skončila k roku 2012) a ČR se snaží, aby zajistila udržitelnost všech projektů, které zde probíhaly. (MZV, 2010a)

Navíc byla od roku 2014 zahájena mimořádná pomoc Ukrajině. (ČRA, 2015)

Z publikace Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v roce 2013 vyplývá, že mezi největší příjemce české ODA v roce 2013 patřily Moldavsko, Afghánistán, Mongolsko, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie a Ukrajina a dále také Srbsko, Vietnam a Sýrie. Sýrie jako jediná není prioritní zemí rozvojové spolupráce ČR, nicméně se v první

desítky příjemců pomoci umístila, a to v důsledku výše nákladů na zajištění pomoci syrským uprchlíkům na území ČR, které tvořily přes 29 milionů Kč.

Podle FoRS by ČR měla navýšit podporu nejméně rozvinutých zemí, především pak v subsaharské Africe. (FoRS, 2014)

3.4 Finanční objem zahraniční rozvojové spolupráce ČR

V § 7 odst. 1 písm. l) zák. č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů,²¹ je ustanoveno, že peněžní dary poskytnuté do zahraničí se hradí ze státního rozpočtu. V odst. 2 téhož zákona je upřesněno, že konkrétně tento druh výdaje (mimo jiné) může být uskutečněn pouze se souhlasem vlády.

V § 5 odst. 3 zák. č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů.²² je upřesněno, že vláda stanovuje limit, do něž není nutné jejího souhlasu o poskytnutí peněžních darů do zahraničí, a tudíž o nich rozhoduje MZV, jak stanovuje § 7 odst. c) téhož zákona.

Jak jsem již zmiňovala v předchozí kapitole, celkový finanční objem, který ČR vydala na rozvojovou pomoc (ODA, čili oficiálně vykazatelné prostředky, které jsou v souladu s metodikou OECD/DAC – viz kapitola Mezinárodní definice rozvojové spolupráce), činil 4,11 mld. Kč. Ukazatel poměru ODA k HND byl tedy 0,11%. (MZV, 2014a)

V Koncepci zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období 2010-2017 je uvedeno, že ČR si je vědoma svých mezinárodních závazků a jako nové členské zemi EU by měl její objem ODA v roce 2015 dosahovat 0,33% HND. Proto se ČR bude od roku 2010 snažit navyšovat objem pomoci například o 0,01% ročně. (MZV, 2010a)

Když se ale podíváme na to, kolik procent bylo ve skutečnosti na rozvojovou pomoc v roce 2013 vynaloženo, vidíme, že to bylo pouhých 0,11% HND, což je dokonce o 0,01% méně, než v roce 2012 (MZV, 2014b). Viz následující tabulka (tabulka č. 1), která znázorňuje objem finančních prostředků vynaložených Českou republikou na ODA v letech 2008 - 2013 (v mil. Kč, běžných cenách):

---

²¹ Viz Zákon č. 218/2000 Sb. Dostupné z: <<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=49515&recShow=7&nr=218~2F2000&rp=15#parCnt>>

²² Viz Zákon č. 151/2010 Sb. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/1397915/zakon_o_ZRS.pdf>

Tabulka č. 1: Objem finančních prostředků vynaložených Českou republiku na ODA v letech 2008 - 2013 (v mil. Kč, běžných cenách).

Rok	ODA (mil. Kč)	HND (mil. Kč)	ODA/HND
2008	4 245,26	3 418 250	0,12 %
2009	4 077,43	3 411 076	0,12 %
2010	4 341,78	3 429 000	0,13 %
2011	4 441,82	3 550 951	0,12 %
2012	4 291,29	3 473 175	0,12 %
2013	4 110,42	3 626 572	0,11%

Zdroj: MZV, Česká republika pomáhá (2013)

Z tabulky vidíme, že výdaje na ODA tedy nejenom že nerostou, nýbrž dokonce klesají. To příliš nekorresponduje s tím, co se můžeme dočíst ve Střednědobém vyhodnocení Koncepce ZRS ČR na období 2010-2017, které MZV vydalo v roce 2014: „Rovněž je třeba v nadcházejícím období platnosti Koncepce i nadále usilovat o navýšení podílu objemu financí na ZRS, i když závazku 0,33 % HND v roce 2015 nejspíše dosaženo nebude.“

Pokud by MZV vážně usilovalo o navýšení, jak je možné, že realita je přesně opačná?

MZV sice navrhuje do střednědobého plánu navýšení sumy na bilaterální spolupráci, ale Ministerstvo financí navrhuje částku snížit a MZV místo aby tyto připomínky neakceptovalo a snažilo se získat pro svůj plán podporu vlády, připomínky zapracuje, a vláda následně schválí upravený plán. Z toho vyplývá, že pro MZV není objem pomoci takovou prioritou. (Horký, 2010: 53)

4 Efektivita zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Pro to, aby byl rozvoj spravedlivý a udržitelný, je zapotřebí, aby všechny země a také všichni aktéři rozvoje efektivně spolupracovali. Dlouhodobě udržitelný rozvoj nemůže existovat bez starosti o společné globální veřejné statky a bez mnohostranných dohod. „*Nicméně udržitelný rozvoj na globální úrovni závisí především na promyšlených transformacích na domácí úrovni.*“ (Lebeda et al., 2014: 13) Než se ale zaměřím na to, jak je tedy kvalita rozvojové spolupráce ošetřena v ČR, považuji pro kontextualizaci tématu za důležité uvést nejprve základní konference a dokumenty týkající se efektivnosti rozvoje.

Na konci 90. let 20. století se v dárcovských zemích problematika účinnosti neboli efektivnosti pomoci dostávala čím dál více do středu zájmu. (Dušková et al., 2011: 59) Předcházelo tomu období vyznačující se tzv. únavou z pomoci (donor fatigue), kdy byla velká část dárců a vlád dosti skeptická ohledně výsledků rozvojové pomoci, kterých bylo dosaženo v průběhu několika uplynulých desetiletí. (Glopolis, 2009: 8-10) Důsledkem toho byl pokles celkového objemu rozvojové pomoci. (Dušková et al., 2011: 343)

Rozpoutala se tedy diskuze o účinnosti pomoci a v roce 2003 bylo OECD pořádáno první Fórum na vysoké úrovni o efektivnosti pomoci (High Level Forum on Aid Effectiveness) v Římě (HLF-1). To bylo zaměřeno především na sladění dárců. (Glopolis, 2009: 8-10)

Druhý ročník Fóra (HLF-2) se konal roku 2005 v Paříži a výstupem z něj byla Pařížská deklarace o účinnosti pomoci²³, kterou podepsalo více než 100 zástupců států a multilaterálních organizací (včetně ČR). Hlavní osou deklarace je pět základních principů, které mají vést ke zkvalitnění rozvojové spolupráce jak na straně dárcovských, tak pomoc přijímajících zemí. (Dušková et al., 2011: 207) Těmto principům se budu blíže věnovat v následující podkapitole. Pařížská deklarace také obsahuje 12 ukazatelů pokroku, pomocí nichž se dá měřit naplňování cílů a závazků na národní úrovni a sledovat je tak i na úrovni mezinárodní. (OECD, 2005)

---

²³ Viz překlad Pařížské deklarace. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/oecd_dac/k_disp_ozici_neoficialni_preklady_do.html

Na Pařížskou deklaraci navazuje Akční agenda z Akkry²⁴, která byla přijata roku 2008 na 3. ročníku Fóra (HLF-3). (Dušková et al., 2011: 207-208) Na její přípravě se podílela i ČR, a to prostřednictvím svých zástupců v Pracovní skupině OECD/DAC pro efektivitu rozvojové pomoci (The Working Party on Aid Effectiveness - WP-EFF). (MZV, 2008) Na rozdíl od Pařížské deklarace byly do přípravného procesu přizvány i organizace občanské společnosti a byly zároveň vyzvány, aby „posoudily, jak mohou uplatňovat zásady o efektivnosti pomoci přijaté v Paříži.“ (OECD, 2008b: odst. 20 písm. a)) Agenda také přináší některá nová témata, například téma spolupráce mezi státy Jihu, demokratický prostor, rozdělení práce. (Glopolis, 2009: 8-10)

Zatím poslední Fórum se konalo v jihokorejském Pusanu v roce 2011 (HLF-4), kterého se účastnila i delegace ČR a při svém vystoupení nabídla rozvojovým zemím předávání českých zkušeností například ohledně ekonomické transformace. Toto fórum bylo přínosné zejména tím, že do procesu globální rozvojové spolupráce zapojilo nově se rozvíjející země a také soukromý sektor. Navíc dalo vzniknout Globálnímu partnerství pro efektivnost rozvoje (Global Partnership for effective development cooperation – GPEDC), jímž pořádané High-Level Meeting (HLM) nahradí dosavadní HLF. (MZV, 2011a) Mezi 161 zeměmi, které schválily principy Partnerství, je i ČR.

V roce 2014 bylo v Mexiku uspořádáno první Setkání na vysoké úrovni Globálního partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci (HLM GPEDC). (GPEDC, 2013) ČR se ho zúčastnila již jako řádný člen DAC. Na programu byla například role soukromého sektoru v efektivní rozvojové spolupráci, ale řešila se například i otázka úniku kapitálu a zlepšení výběru daní v rozvojových zemích, nebo trilaterální spolupráce. (MZV, 2014d)

Podle Globální platformy organizací občanské společnosti pro efektivnost rozvoje (CSO Partnership for Development Effectiveness - CPDE) ovšem Setkání nepřineslo víceméně nic nového a komuniké, které bylo výstupem Setkání a bylo přijato všemi zúčastněnými delegáty, nemůže k dosažení cílů na poli efektivnosti stačit. Je potřeba konkrétní plán a větší závazky a také je nutné dát větší prostor organizacím občanské společnosti. (CPDE, 2013)

---

²⁴ Viz překlad Akční agendy z Akkry. Dostupné z:
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/oecd_dac/k_disp_ozici_neoficialni_preklady_do.html>

Dárci si čím dál více uvědomují, že by se místo efektivnosti pomoci měla diskutovat efektivnost rozvoje jako takového. Dopad politik, které se rozvoje zdánlivě netýkají, je totiž mnohem zásadnější, než by se mohlo zdát. Proto je věnována větší a větší pozornost koherenci politik pro rozvoj. Pokud nebude mezi rozvojovou spoluprací a například obchodem, finanční a imigrační politikou nebo otázkou bezpečnosti vzájemný soulad, nejen že celá snaha o naplnění rozvojových cílů může být zbytečná, ale její výsledky mohou být i úplně opačné. (Lockhart, 2004: 1)

4.1 Definice efektivnosti rozvojové spolupráce v ČR

Nejprve bych ráda vysvětlila rozdíl mezi efektivitou (efficiency) a efektivností (effectiveness) v oblasti rozvojové spolupráce, jelikož jsou oba pojmy často zaměňovány. V Encyklopedii rozvojových studií (Dušková et al., 2011: 59) je rozdíl mezi nimi vysvětlen následovně: *Zatímco efektivnost vyjadřuje, do jaké míry byly naplněny předem stanovené cíle rozvojové intervence ("dělat správné věci"), efektivita je spojena s vhodností prostředků či nástrojů zvolených k jejich dosažení, zejména z hlediska výše vynaložených nákladů ("dělat věci správně").*

Vyplývá z toho, že obě jsou součástí jednoho procesu, tudíž pokud není naplněna efektivita, tedy nejsou zvolené správné prostředky a nástroje k dosažení cíle projektu či programu, nemůže být nakonec splněna jeho efektivnost. Čili velmi zjednodušeně řečeno: efektivnost nemůže být bez efektivity.

V roce 2007 byla předložena hodnotící zpráva české rozvojové spolupráce, kterou vypracoval DAC. Podle Horkého (2010: 62) lze MZV ocenit za snahu podrobit svoji vlastní činnost kritice a získat tak určitý obraz o efektivitě rozvojové spolupráce ČR. Z doporučení DAC vyplynulo, že české zastupitelské úřady nebyly obsazeny dostatečně kvalifikovaně a celkově byl systém rozvojové spolupráce řízený částečně komerčně. Dále bylo konstatováno, že počet prioritních zemí a sektorů byl příliš veliký a především co se zajištění evaluací rozvojových projektů týče, má ČR co zlepšovat. (Horký, 2010: 64)

Na stránkách ČRA se v sekci věnované evaluaci můžeme dočíst, že provádění hodnocení rozvojové spolupráce ČR bylo zahájeno teprve roku 2003, přičemž svůj program rozvojové pomoci ČR obnovila roku 1995, kdy se stala členem OECD (Jelínek et al., 2008a: 128). Na hodnocení výsledků projektů se ale klade čím dál větší

důraz, což značí zvyšující se zájem o to, aby byly vynaložené prostředky využity efektivně a dopady rozvojové spolupráce byly pozitivní. (ČRA, 2009d)

Koncepce ZRS ČR na období 2010-2017 uvádí, že: „Česká republika přijala řadu klíčových opatření směrem k efektivnímu, jednotnému systému zahraniční rozvojové spolupráce. Díky těmto změnám je dnes ČR dárcovskou zemí, která s využitím svých specifických zkušeností přispívá k odstraňování chudoby a plnění Rozvojových cílů tisíciletí.“

Základní principy české rozvojové spolupráce vycházejí z Evropského konsensu o rozvoji (2006), který ČR přijala v souvislosti se vstupem do EU, Pařížské deklarace o efektivnosti pomoci (2005) a Akční agendy z Akkry (2008). (MZV, 2010a) V roce 2012 byla strategie rozvojové spolupráce EU aktualizována v dokumentu Agenda for Change, která je ale podle zástupců nevládních organizací kritizována za nedostatek konkrétních opatření. (ČRA, 2012)

Vzhledem k tomu, že ČR přijala výše zmíněné deklarace, je základní otázkou to, jak je efektivnost specifikována v nich. V oblasti rozvojové spolupráce znamená termín efektivnost následující: „Do jaké míry bylo dosaženo, nebo jaká je očekávaná míra dosažení vytyčených cílů rozvojové intervence s přihlédnutím k jejich relativní závažnosti. Příbuzný termín efektivita je definován takto: „Míra, do jaké byly ekonomické vstupy (finanční prostředky, odborné znalosti, čas atd.) převedeny na výsledky.“ (OECD, 2002)

Pařížská deklarace neobsahuje definici efektivnosti rozvojové pomoci, předkládá ale pět zásad, které by k ní měly vést, pokud budou dodržovány. (Glopolis, 2009: 8) Jsou to:

(1) vlastnictví (ownership) rozvojového procesu samotnými rozvojovými zeměmi: Země si vytvářejí vlastní národní rozvojové strategie např. pro omezování chudoby či korupce a mají v celém rozvojovém procesu vedoucí roli, stejně jako i zavádějí jednotlivá opatření.

(2) přizpůsobení (alignment): Dárcovské země mají přizpůsobovat své aktivity rozvojovým strategiím a programovým dokumentům přijímajících států a mají využívat existující instituce a finanční a administrativní systémy partnerských zemí. Je tedy zapotřebí budování kapacit ve veřejné správě a protikorupční opatření v rozvojových zemích.

(3) harmonizace (harmonisation): Činnost dárců má být průhlednější, koordinovanější a informace mají navzájem sdílet, aby nedocházelo ke zdvojování pomoci a administrativní náročnost pro přijímající země byla menší.

(4) řízení zaměřené na dosahování výsledků (managing for results): Všichni aktéři mají rozvojovou spolupráci uskutečňovat způsobem zaměřeným na žádoucí výsledky a vytvoří postupy pro hodnocení výsledků, což umožní sledovat pokrok dosažený v jednotlivých národních a sektorových strategiích.

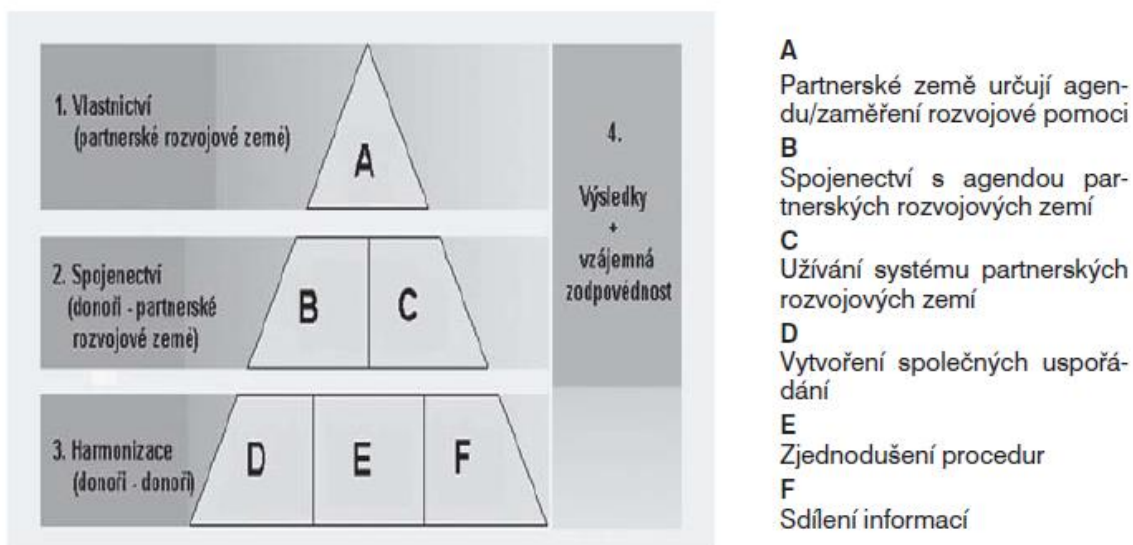
(5) posilování vzájemné odpovědnosti (mutual accountability): Jak dárce, tak i partnerské země jsou si navzájem odpovědné za výsledky v oblasti rozvoje. Dále jsou povinni transparentně informovat.

(OECD, 2005; Dušková et al., 2011: 207)

Pro lepší názornost pěti principů přikládám následující schéma (schéma č. 2):

Schéma

Pyramida efektivity rozvojové pomoci – hlavní přínosy Pařížské deklarace

Zdroj: Vlková, 2009

Čili aby byla rozvojová spolupráce určitého státu, respektive ČR, efektivní, je nutné dbát na zásady výše uvedených deklarací, které přijala.

Jako člen Evropské unie se ČR snaží, aby byla její zahraniční pomoc v souladu s rozvojovou zahraniční politikou a s aktivitami Unie a také usiluje o to, aby byla

rozvojová pomoc EU geograficky vyvážená a efektivní. Z těchto důvodů se tedy ČR účastní formulace evropské rozvojové politiky a především podporuje iniciativu společného programování EU (EU Joint Programming), jejímž účelem je zefektivnění společného působení EU v partnerských zemích. (MZV, 2014e)

Bod č. 25 Evropského konsenzu o rozvoji konstatuje, že kromě většího objemu pomoci bude poskytnuta pomoc kvalitnější.

V oblasti rozvoje je totiž nutná vyšší míra koordinace a komplementarity mezi Evropskou komisí a členskými státy EU a celkově mezi všemi aktéry, aby nedocházelo k tomu, že budou některé státy vykonávat bilaterální spolupráce paralelně k té, kterou vykonává Evropská komise, tedy aby se zabránilo duplicitám a účinek pomoci byl co nejvyšší. Na celkovém řízení pomoci by měla mít hlavní postavení přijímající země. (Vlková, 2009: 44-48)

Kromě těchto dvou principů bude EU přispívat k účinnosti rozvojové spolupráce také pomocí koherence. Tyto tři prvky tvoří dohromady tzv. 3K (3Cs – coordination, complementarity, coherence), jichž by se měla jako členská země držet samozřejmě i ČR. (EU, 2006)

Co se koherence politik pro rozvoj týče, státy se shodují, že jde o jeden z nejdůležitějších procesů. Přístup k jeho naplnění je v různých zemích různý, například v Německu jsou všechny zákonodárné návrhy vyhodnocovány s přihlédnutím k rozvojové spolupráci. V ČR jde především o posilování spolupráce napříč ministerstvy. (Vlková, 2009: 51) V Koncepci ZRS ČR na období 2010-2017 je uvedeno, že ČR bude usilovat o to, „*aby vnější dopady jednotlivých resortních politik nepodkopávaly záměry a cíle politiky rozvojové (především v oblasti obchodu, zemědělství, migrace, životního prostředí a bezpečnosti)*“.

V roce 2010 vydal Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, publikaci „Praktické kroky ČR ke koherenci politik pro rozvoj“. Zde se píše, že přístupy k principu koherence se mezi orgány české státní správy různí. Například Ministerstvo životního prostředí ke koherenci politik přispívá v praxi již delší dobu, u Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva financí nebo Ministerstva zemědělství se projevuje rostoucí porozumění začlenit do svých rozhodovacích procesů rozvojové zájmy, ale u některých vládních úřadů panuje poněkud zdrženlivý postoj, nebo zkrátka nemají konkrétní představu, jak by mohly ke koherenci politik přispět. (Glopolis, 2010: 27)

Střednědobé vyhodnocení Koncepce, které vyšlo o čtyři roky později, ovšem informuje, že Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci, jakožto meziresortní koordinační orgán sdružující zástupce všech ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy i představitele platformy nestátních neziskových organizací a podnikatelského sektoru přispěla mimo jiné právě i k uplatňování principu koherence (nerozvojových) politik pro rozvoj. (MZV, 2014c) To ovšem příliš nekoresponduje se zprávou Aidwatch 2014, která přináší pohled neziskových organizací na ZRS ČR. Ta hodnotí dodržování principu koherence politik pro rozvoj jako nedostatečné s tím, že v Česku chybí k úpravě nerozvojových politik jasný závazek a strategie. (FoRS, 2014: 6)

Podle Glopolis (2010: 29-36) lze situaci zlepšit následujícími kategoriemi: **(a)** institucionalizovaná koherence při přípravě politik už od nižších úrovní státní správy, **(b)** intenzivnější konzultace, čili veřejná debata či nezávazný dialog s aktéry ve státní i mimo státní správu, **(c)** průběžná komunikace, tedy sdílení informací mezi aktéry navzájem ať už za účelem analýzy, vzdělávání, medializace či výzkumu. Koherence se ale neobejde bez dostatečných vládních i nevládních kapacit a politické vůle.

Podle FoRS (2014: 8) lze zásady efektivnosti rozvoje, které jsou platné pro všechny jeho aktéry, velmi zjednodušeně shrnout do následujících čtyř, a to na základě dokumentů přijatých na výše zmíněných fórech na vysoké úrovni, pořádaných OECD:

(a) Stanovení rozvojových priorit ze strany rozvojových zemí, tzn. princip vlastnictví (viz bod 1 v odstavci o Pařížské deklaraci této kapitoly)

(b) Zaměření na dosahování výsledků, které budou v souladu s prioritami partnerských zemí a potřebami tamějších komunit. Tento bod je v ČR pozitivně ovlivněn tím, že jsou v některých prioritních zemích (např. Gruzie, Moldavsko, Kambodža) zavedeny funkce tzv. rozvojových diplomatů, kteří úzce spolupracují s ČRA.

(c) Inkluzivní rozvojové partnerství: je nutné zapojení všech aktérů, přičemž je zapotřebí brát v úvahu jejich rozdílnost a doplňování jejich funkcí. V rozvojové spolupráci ČR ale zatím nedošlo k podpoře společných projektů neziskových organizací s firmami a dalšími subjekty.

(d) Transparentnost a sdílená odpovědnost: je potřeba, aby byla rozvojová spolupráce transparentní a zodpovědná. Co se transparentnosti týče, ve Střednědobém hodnocení koncepce MZV oznamuje, že ve sledovaném období (tzn. od roku 2010) byla

transparentnosti věnována „*velká pozornost*“. Načež odkazuje na 6. místo ČR²⁵, respektive ČRA, mezi zeměmi EU v žebříčku transparentnosti z roku 2012, který je sestavován každý rok iniciativou Publish What You Fund, která hodnotí bilaterální a multilaterální dárcce ODA podle indexu transparentnosti (Aid Transparency Index - ATI). (MZV, 2014c). V roce 2013²⁶ se ale umístila až na místě 7. a v roce 2014²⁷ se propadla dokonce na místo 10. Tato sestupná tendence avšak příliš nekoresponduje se zmiňovaným vyhodnocením Koncepce, podle kterého má v oblasti transparentnosti pomoci ČR vysoký standard a je třeba si ho udržet. (MZV, 2014c)

4.2 Pohled organizací občanské společnosti

Stejně jako vlády a další donoři, i organizace občanské společnosti začaly zkoumat, jak efektivní rozvojové politiky vlastně jsou. (Glopolis, 2009: 8-10) Vzhledem k tomu, že nebyly přizvány k přípravě Pařížské deklarace o účinnosti pomoci, zahájily souběžný proces a definovaly vlastní principy rozvojové efektivnosti, které se snaží jít dále za principy „*technicky lepší pomoci*“ (FoRS, 2012c) a poukazují na důležitost vnitřních procesů a institucionálních změn. (Dušková et al., 2011: 60). Účelem je posílit celosvětové partnerství mezi organizacemi samotnými a mezi nimi a dalšími aktéry a zapojení těchto organizací do vytváření a prosazování politiky bojující proti chudobě.

Tento rozsáhlý proces konzultací mnoha set organizací občanské společnosti z celého světa vyústil roku 2010 v Istanbulské principy, které byly schváleny na zasedání Otevřeného fóra pro rozvojovou efektivnost organizací občanské společnosti (Open Forum for CSO Development Effectiveness). (Open Forum, 2010) Jsou jakýmsi podkladem pro návrh mezinárodního rámce pro efektivnost organizací občanské společnosti. Základní myšlenkou je otevřený dialog a spolupráce všech aktérů. (FoRS, 2012d)

Organizace občanské společnosti na poli rozvojové spolupráce lze charakterizovat jako nadstranické, autonomní, proti násilí, dobrovolné, rozdílné a snažící se zasazovat se o změny pro lepší společnost. Tyto rysy tvoří základ Istanbulských principů, které řídí práci a postupy organizací v různých situacích, oblastech, ať už se jedná o práci v komunitách, humanitární krizi, nebo o dlouhodobý rozvoj. Principů je celkem osm

---

²⁵ Viz žebříček z roku 2012. Dostupné z: <<http://www.publishwhatyoufund.org/index/2012-index/>>

²⁶ Viz žebříček z roku 2013. Dostupné z: <<http://newati.publishwhatyoufund.org/2013/index-2013/results/>>

²⁷ Viz žebříček z roku 2014. Dostupné z: <<http://ati.publishwhatyoufund.org/index-2014/results/>>

a každý z nich definuje, kdy je organizace efektivním rozvojovým aktérem, tudíž pokud je organizace dodržují, jejich činnost je efektivní.

(1) CSOs jsou efektivním rozvojovým aktérem, pokud ony samy a jejich aktivity podporují lidská práva, což zahrnuje i právo na rozvoj, slušnou práci, sociální spravedlnost a důstojnost.

(2) Prosazování takové rozvojové spolupráce, která respektuje rovnoprávnost mužů a žen a podporuje plnou účast žen jako aktéra rozvojového procesu.

(3) Posilování demokratického vlastnictví rozvojových politik a iniciativ, čili plné zapojení lidí, které tato politika ovlivňuje, do její přípravy, a to zejména lidí chudé a marginalizované.

(4) Postupy organizací mají přispívat k environmentální udržitelnosti a mají klást důraz na kulturní, sociálně-ekonomické a další místní podmínky pro ekologickou integritu a spravedlnost.

(5) CSOs mají být ve všech svých činnostech transparentní a zodpovědné vůči všem aktérům.

(6) Důležité je dodržovat transparentní a rovnoprávné vztahy s organizacemi a aktéry, měly by sdílet společné cíle a hodnoty, vzájemný respekt, podporu a důvěru a solidaritu.

(7) Podstatné je sdílení zkušeností a znalostí se všemi aktéry navzájem a hledání nových způsobů praxe a také využívání znalostí místních lidí.

(8) Organizace musejí společně prosazovat udržitelné výsledky a dopady svých aktivit a co se místních lidí týče, musejí se organizace snažit, aby změny v jejich životech byly trvalé a byl zajištěn odkaz i pro budoucí generace.

To vše ale může fungovat jen za předpokladu, že bude vůči organizacím občanské společnosti uplatňována příznivá politika a postupy ostatních aktérů rozvoje s nimi nebudou v rozporu. Samozřejmostí pak musí být to, že vlády podporují lidská práva, kromě jiných právo na svobodné vyjádření názoru a právo na sdružování. (Open Forum, 2010)

Velkým plusem občanských organizací je to, že reprezentují otevřené partnerství, a to jak mezi organizací samotnou a občany, tak mezi organizacemi obecně, ale i mezi dalšími aktéry, včetně těch vládních. Avšak aby toto partnerství skutečně fungovalo, je nutná již několikrát zmiňovaná důvěra, sdílení zkušeností, transparentnost, odpovědnost a také budování a posilování kapacit.

Organizace mají význačnou roli také v tom, že poskytují služby marginalizovaným skupinám obyvatel, brání jejich práva a snaží se vytvářet kooperativní sítě napříč sektory a regiony. (Černík, Váně, 2009: 95)

Jedna z největších neziskových organizací ve střední Evropě, společnost Člověk v tísni kontroluje kvalitu svojí činnosti takto: „*Každý projekt má definován indikátory, které mají být naplňovány a které jsou pravidelně sledovány, monitorovány a reportovány. Část projektů mimo to prochází nezávislými interními či externími evaluacemi.*“ (Člověk v tísni, 2013)

Přínosným faktorem pro efektivitu je vydávání všeobecně přístupných výročních zpráv CSOs, což umožní jejich srovnání, a tedy lepší využití. Díky výročním zprávám je možné identifikovat ty organizace, jejichž činnost je efektivní. Kvalitní výroční zprávy také pomáhají snižovat informační nesouměrnost mezi organizacemi a uživateli a zbavovat uživatele nejistoty. To může následně napomáhat k přilákání nového kapitálu i manažerských dovedností. (Rosenmayer, 2006: 5)

4.3 Důraz na partnerství s přijímající zemí

Zahraniční rozvojová spolupráce má být zaměřená na dosahování výsledků, které odpovídají prioritám partnerských zemí a potřebám tamějších komunit. Toho nelze dosáhnout bez sdílené odpovědnosti a demokratického vlastnictví na straně příjemců. (FoRS, 2014: 8) Jak identifikovat, který projekt bude vhodný a jak ho správně formulovat? Důležitou roli hrají v tomto ohledu zastupitelské úřady. V Koncepti (2010) jsou zastupitelské úřady zmíněny jako bezpodmínečný faktor efektivnosti rozvojové spolupráce. Ve Střednědobém vyhodnocení koncepce (2014) je pak jejich úloha hodnocena velice kladně, tedy že plnily svoje úkoly před i v průběhu realizace programu či projektu, ale plnily také významnou funkci kontaktního místa pro státní i nestátní instituce v partnerských zemích.

Díky zastupitelským úřadům je také možné realizovat tzv. malé lokální projekty, které umožňují menší, přesně cílené rozvojové aktivity. Tyto projekty jsou konstruovány komplementárně k národním rozvojovým plánům dané přijímající země a jejich účelem je přispět místním subjektům na menší rozvojové aktivity. (MZV, 2010a) Střednědobé

vyhodnocení (2014) hodnotí tyto projekty jako velmi efektivní, jelikož „*umožňovaly přesně cílené rozvojové aktivity ve finančně malém objemu.*“

Koncepce (2010) přímo uvádí, že právě vlastnictví rozvojového procesu samotnými rozvojovými zeměmi je pro efektivnost pomoci zásadním aspektem. Proto je základem rozvojové politiky ČR partnerství s přijímajícími zeměmi a pomoc je vedena poptávkou ze strany partnerských zemí a jejich potřebami, které mají definované ve svých národních rozvojových strategiích, ne nabídkou poskytovatele pomoci. ČR má tedy v plánu klást důraz na zapojení tamějších obyvatel, a to jak vlád, tak volených zástupců či organizací občanské společnosti do všech fází projektu, čímž dojde k posílení efektivnosti spolupráce. Uvedený styl spolupráce se ovšem neobejde bez dostatku kvalifikovaných aktérů v přijímající zemi, je tudíž nutné, aby byly kapacity posilovány.

4.4 Evaluace rozvojové spolupráce

Jedním z mnoha způsobů realizace rozvojové spolupráce jsou projekty. Nástrojem pro jejich plánování, realizaci a evaluaci je projektový cyklus, jehož účelem je zvýšit udržitelnost a relevantnost projektu pro partnerskou zemi, čímž by se měla zvýšit efektivnost rozvojové spolupráce jako takové.

Projektový cyklus je jakousi osnovou projektu, která je tvořena logicky po sobě jdoucími kroky. Standardních je těchto pět: **(1)** programování, **(2)** identifikace, **(3)** formulace, **(4)** realizace a monitoring, **(5)** evaluace. (Dušková et al., 2011: 229)

V roce 2011 byla schválena Metodika projektového cyklu dvoustranných projektů zahraniční rozvojové práce České republiky²⁸, která stanovuje, jakou mají jednotliví aktéři v příslušných fázích cyklu roli a obsahuje i vzory dokumentů, které jsou při realizaci projektů užívány, například Memorandum o spolupráci mezi ČRA a partnerskou zemí. (MZV, 2011b)

Projektový cyklus je velice užitečný nástroj pro management projektů, ale to, že budou jeho pravidla a postupy při realizaci projektu dodržovány ještě nezaručuje, že bude projekt

---

²⁸ Viz Metodika projektového cyklu dvoustranných projektů zahraniční rozvojové práce České republiky. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/metodika_projekt_oveho_cyklu.html>

jako takový efektivní. V české ZRS již bylo realizováno několik projektů, které nakonec nebyly posouzeny jako efektivní, udržitelné nebo relevantní. (Dušková et al., 2011: 231)

Právě poslední fáze projektového cyklu, evaluace, si klade za cíl posoudit efektivitu rozvojové intervence a právě díky ní lze identifikovat úspěšné a efektivní postupy, nebo naopak poukázat na případné nedostatky. Proto se v následujícím textu zaměřím právě na ni.

Potřeba hodnotit, neboli evaluovat rozvojovou spolupráci roste přibližně od devadesátých let dvacátého století, a to v souvislosti s tím, jak daňoví poplatníci a veřejnost celkově požadují věrohodná hodnocení toho, zda pomoc nejchudším obyvatelům planety skutečně funguje, či ne. (OECD, 2010: 8)

OECD definuje pojem evaluace rozvojové aktivity následovně: „*systematické a objektivní hodnocení probíhajícího nebo dokončeného projektu, programu nebo politik, jejich návrhu, implementace a výsledků.*“ (OECD, 2006b) Účelem evaluace projektů a programů rozvojové spolupráce je zhodnotit:

- (a) jejich relevanci vzhledem k rozvojovým potřebám partnerských zemí
- (b) jejich dopady na cílové skupiny
- (c) zda a jak bylo dosaženo stanovených cílů, čili efektivnost
- (d) jaká byla efektivita realizace stanovených výstupů
- (e) udržitelnost přínosů rozvojových intervencí po jejich ukončení

(ČRA, 2009d)

V dárcovských zemích OECD se evaluace provádějí na základě mezinárodně standardizované metodiky OECD. Koordinátorem pro evaluaci jednotlivých členských zemí DAC. ČR se těmito metodikami řídí, přičemž se ale aplikují na specifika českého systému ZRS, kdy vytváří i vlastní pravidla, která jsou na národní úrovni schvalována. (ČRA, 2009d)

„*Předmětem hodnocení mohou být jednotlivé projekty, víceleté programy spolupráce, v pozdější fázi i veškerá česká ZRS ve vybrané partnerské zemi, popř. rozvojová spolupráce ČR ve vybraném sektoru napříč partnerskými zeměmi či konkrétní forma ZRS.*“ (MZV, 2010a) Za evaluaci českých rozvojových projektů je zodpovědné MZV. Projekty, které budou evaluovány, jsou vybrány na základě rozhodnutí MZV a Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci. Zpracování zadání evaluace, výběr externího evaluátora a referenční skupiny zajišťuje pro MZV již zmíněný Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (ORS). Po dobu trvání evaluace ORS komunikuje

s evaluátorem a po jejím skončení má na starost prezentaci a využití výsledků a poznatků, které byly evaluací získány. (ČRA, 2009d)

Evaluace můžeme podle doby realizace rozdělit na evaluace průběhu (process evaluation) - ta zkoumá projekt od začátku do konce, evaluaci dopadu (impact evaluation) - ta hodnotí, do jaké míry bylo dosaženo vytyčených výsledků, evaluace může být ale uskutečněna již před započítáním realizace, kdy hodnotí pravděpodobné dopady (prospective evaluation).

Podle toho, kdo evaluaci provádí, rozlišujeme interní a externí evaluaci. Interní provádí organizace, která je realizátorem, zatímco externí je vykonaná evaluátory z vnějšku organizace. Nejčastější praxí je ale v současnosti evaluace participativní, kdy je prováděna smíšenými týmy, tedy zástupci organizace i nezávislými experty a navíc i představiteli místní komunity. (Dušková et al., 2011: 72-73)

V souvislosti s aktéry evaluace se nabízí otázka, zda by měl být proces evaluace řízen samotnými realizátory, nebo nezávislými pozorovateli zvenčí. Na jednu stranu mají realizátoři v dané oblasti již kontakty a zdroje informací, na druhou stranu ale organizace samotné obvykle nejsou zběhlé v čerpání potřebných informací a nejsou příliš ochotné věnovat evaluacím dostatek času a financí. Také je sporné, zda výsledky, které realizátoři prezentují, korespondují s reálným stavem. Pokud jsou výsledky určeny pouze pro interní využití, objektivní nejspíše budou, ale pokud mají být prezentovány veřejně a sloužit jako jakási vizitka a podklad pro získávání financí, je možné, že budou výsledky poněkud zkreslené. V tomto ohledu se zdá být lepší volbou nezávislý evaluátor, který posoudí situaci více objektivně, ovšem mínusem je, že má menší přístup k informacím. (Pavelková, 2011: 4-6)

Ve zkratce probíhá evaluační proces většinou takto. Nejdříve se definuje záměr evaluace, specifikují se otázky, vytváří se zadávací dokumenty, poté se analyzují projektové dokumenty. Vybírají se také indikátory měření plnění cílů projektu a evaluační metoda, na základě kterých pak probíhá sběr dat pro zodpovězení stanovených evaluačních otázek. (Dušková et al., 2011: 73) Indikátory, čili ukazatele konkrétního jevu rozkládají komplexní skutečnost na elementy, čímž dochází k vytvoření veličin, které lze snadněji interpretovat a které mohou být používány opakovaně, což umožňuje jejich porovnání či sledování vývoje v určité oblasti. (Pavelková, 2011: 7-8)

Dalším krokem je analýza zjištěných informací a konečně vyvození doporučení a závěrů pro danou rozvojovou intervenci. S výsledky jsou seznámeni všichni aktéři. (Dušková et al., 2011: 73)

Dobrým způsobem, jak efektivitu ZRS zvyšovat, je aktivní účast příjemců na všech fázích evaluace projektů. Jejich participace na evaluačním procesu může přispívat k vyššímu vlastnictví následných výstupů evaluace, což zvyšuje jejich využitelnost a napomáhá jejich zavádění do praxe. Je také nutné zjišťovat zpětnou vazbu zúčastněných stran a na jejím základě přistoupit k případným změnám. (FoRS, 2013b: 5, 30)

Díky evaluacím můžeme lépe pochopit, jaký vliv má rozvojová činnost na život lidí a jak lze naplnit jejich očekávání nebo potřeby. Také podporují transparentnost a jsou důležité pro zvýšení kvality budoucích projektů, pro něž mohou sloužit buď jako příklady dobré praxe, nebo poukazují na chyby, kterých je pak možno se lépe vyvarovat. (Dušková et al., 2011: 72)

4.5 Reálný stav efektivity zahraniční rozvojové spolupráce ČR

V následující kapitole budu vycházet z evaluačních zpráv, jejichž zadání zajišťuje Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Tyto evaluační zprávy jsou volně dostupné na stránkách MZV a týkají se let 2011 - 2014. ZRS ČR se nyní zaměřuje na pět základních sektorů: životní prostředí, zemědělství, sociální rozvoj, ekonomický rozvoj a podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace. Z každého sektoru vyberu jednu evaluační zprávu, ve které se zaměřím speciálně na část věnovanou efektivitě. Zmíněné problémy efektivity konkrétních projektů se budu snažit zobecnit a následně ilustrovat faktory snižující či zvyšující efektivitu rozvojové spolupráce ČR.

Sektor: Životní prostředí

Z evaluační zprávy věnované projektu v Moldavsku, který proběhl v letech 2006 – 2008 a nese název: „*Monitoring povrchových vod a ochrana před povodněmi v povodí řeky Reu*“²⁹, lze uvést následující faktor:

Je důležité efektivně využívat přírodní zdroje a snažit se udržovat kvalitu životního prostředí. Jedná se totiž o jeden z esenciálních faktorů pro zajištění lepší kvality života. Udržitelný rozvoj může být, jen pokud je udržitelná ekonomika. Je potřeba ekonomika tzv. zelená, která bez překračování ekologických limitů přináší společnosti vyšší kvalitu života. Aby ale mohla fungovat, je nutné promýšlet jak zacházení se vstupy a stopou na daném území, tak s výstupy a jejich distribucí. Podnikání v souladu s udržitelným rozvojem je základem dlouhodobé konkurenceschopnosti. (Lebeda et al., 2014: 28, 45) Realizátor projektu by měl zvážit, jaké negativní dopady, ať už přímé či nepřímé, krátkodobé či dlouhodobé, by mohl mít projekt na životní prostředí, a jak mohou místní komunity potenciální nebezpečí pro životní prostředí omezit nebo se na ně připravit. (FoRS, 2013b: 19)

Sektor: Zemědělství

Z evaluační zprávy věnované čtyřem projektům v Moldavsku, které proběhly v letech 2011 – 2013, která nese název: „*Zpráva z komplexního vyhodnocení zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v sektoru zemědělství v Moldavsku*“³⁰, lze uvést následující faktory:

Příhodné je zaměřovat se v daném sektoru či teritoriu na méně, než na více projektů. Pokud je totiž nutné finančně alokovat každý jeden projekt zvlášť, všechny pak vytváří svoje vlastní náklady na management, administraci a koordinaci, kvůli čemuž je pak nutné vytvoření analogického množství nezávislého systému řízení a administrace projektu, z čehož plynou vyšší náklady na administrativu, koordinaci a řízení projektů. Doporučuje se menší množství projektů s větším finančním objemem.

---

²⁹ Viz Zpráva z evaluace projektu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky s Moldavskem. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/940780/Zprava_Reut_final.pdf>

³⁰ Viz Zpráva z komplexního vyhodnocení zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v sektoru zemědělství v Moldavsku. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/1248613/DS_EZ_final1003___vcetne_priloh.pdf>

Pokud není zajištěno dlouhodobé financování, respektive financování po celou dobu trvání projektu, ale je stanoveno například jen po dobu jednoho roku, realizátoři musejí redukovat obsah daných projektů, což znamená, že činnosti mající dlouhodobý charakter jsou vynechány ve prospěch krátkodobých aktivit, které nebudou ohroženy případným ukončením financování projektu. Omezení určitých aktivit má ale negativní vliv na koherenci projektů, čili je poškozena návaznost jednotlivých aktivit projektu. Toto působí negativně také na udržitelnost výsledků spolupráce, jelikož je oslabena realizace činností systémového charakteru, které by udržitelnost posílily a také doba, po kterou je cílovým skupinám poskytována podpora, je příliš krátká.

Podle FoRS (2014: 9) je právě plynulost a předvídatelnost financování pro efektivní realizaci spolupráce velmi důležitá a soudobý systém jednoletého financování projektů přináší komplikace jak realizátorům, tak partnerům i příjemcům. Je obtížné efektivně řídit víceleté projekty, pokud jsou rozděleny na jednoleté dotace bez jakékoliv garance celkové výše financování na celou dobu trvání projektu.

Sektor: Ekonomický rozvoj

Z evaluační zprávy věnované projektu na Palestinských autonomních územích, který proběhl v letech 2006 – 2011 a nese název: „Budování malých a středních zdrojů a souvisejících rozvodných sítí ve vybraných oblastech Palestiny“³¹, lze uvést následující faktor:

Aby mohl být projekt z hlediska efektivity vůbec posouzen, je nutné, aby se po celou dobu dostatečně pečlivě evidovaly veškeré podklady, které při evaluaci umožní sledování nákladů a finančních toků. Pokud podklady chybí, není možné pak stanovit celkovou cenu projektu, která je následně uváděna v různých dokumentech nestejně. Je nutné, aby byl projekt podrobně dokumentován po celou dobu svého trvání, aby bylo možné posoudit jeho hospodárnost. V opačném případě je projekt netransparentní, z čehož může plynout například pokles důvěry jak v realizátora projektu, tak v extrémním případě i v celý systém rozvojové spolupráce, jelikož dárci vyžadují důkazy o vlivu konkrétních aktérů a programů. Doporučuje se tedy průběžný monitoring (nejen) finanční stránky projektu.

Sektor: Sociální rozvoj

---

³¹ Viz Zpráva z evaluace projektu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na Palestinských autonomních územích. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/878509/Evaluacni_zprava_PAU.pdf>

Z evaluační zprávy věnované projektu v Mongolsku, který proběhl v letech 2008 – 2010 a nese název: „Socioekonomická stabilizace geograficky a sociálně odloučených komunit“³², lze uvést následující faktor:

Jak již bylo zmíněno, ZRS má být koncentrována na dosahování takových výsledků, které se shodují s prioritami partnerských zemí či místních komunit. Je tedy nezbytné spolupracovat s místní samosprávou a aktivně zapojit místních aktéry a koordinovat s nimi své aktivity, aby témata projektů opravdu pokrývala priority místních komunit a byla vhodně prezentována. Podle FoRS (2013b: 28) je tedy vhodné vždy provést nejdříve komplexní situační analýzu, čili zmapovat zúčastněné strany, jejich prioritní potřeby, preference, případně ostatní projekty. Po shromáždění vstupních údajů mohou být určena relevantní témata a návrhy projektů jsou správně formulované. To napomáhá následně identifikované problémy skutečně řešit. V opačném případě může docházet až k frustraci místních komunit, jelikož nebudou naplněna očekávání, která místní komunita měla. (MZV, 2012)

Sektor: Podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace

Z evaluační zprávy věnované pěti projektům v Gruzii, které proběhly v letech 2008 – 2013, která nese název: „*Evaluační zpráva z komplexního vyhodnocení ZRS ČR v sektoru podpory demokracie, lidských práv a společenské transformace v Gruzii*“³³, lze uvést následující faktor:

Pokud je v oblasti více partnerů, je důležité využívat potenciální synergie, neboli propojení a úzkou spolupráci na přípravě i realizaci projektů. Není hospodárné, když si například metodické materiály v určité oblasti zpracovávají projekty zvlášť a nevyužijí možnost, aby experti z jejich projektů zpracovali materiál společně, nebo jej alespoň sdíleli, stejně tak jako informace a data od lokálních partnerů. Projekty také mohou realizovat vzájemně koordinované mediální kampaně.

Donoři by měli klást na vzájemnou koordinaci a spolupráci realizátorů projektů důraz, jelikož realizátoři sami, pokud není se vzájemnou spoluprací počítáno už v době

---

³² Socioekonomická stabilizace geograficky a sociálně odloučených komunit. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/878497/Evaluační_zpráva_MNGproj1.pdf>

³³ Viz Evaluační zpráva z komplexního vyhodnocení ZRS ČR v sektoru podpory demokracie, lidských práv a společenské transformace v Gruzii. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/1318083/EZ_Gruzie2014_CZ_final.pdf>

přípravy projektu, nemají motivaci dodatečně svoje aktivity upravovat. V opačném případě tak dochází ke zdvojování aktivit, což, jak už bylo zmíněno výše, je značně neefektivní.

5 Závěr

Efektivita rozvojové práce je velice komplexní a rozsáhlé téma, a tak jsem si vědoma toho, že ani po zúžení tématu svojí práce na zkoumání efektivity zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, jsem stále nepokryla veškeré faktory a vlivy, které s touto problematikou souvisejí. Nejdříve jsem vymezila základní pojmy, definice a legislativní zakotvení rozvojové spolupráce, přičemž jsem postupovala směrem od shora dolů, čili nejprve jsem termíny specifikovala na úrovni mezinárodní, poté na úrovni EU a následně na úrovni ČR. Co se týče samotných definic a terminologie, panuje v celosvětovém společenství shoda. Definice jsou většinou univerzální a shodují se napříč OECD, OSN i EU. I evaluační zprávy jsou prováděny podle standardní metodiky OECD.

Fakt, že v otázce efektivity se v určitých aspektech liší pohled vlád a dalších donorů od toho, jaký mají organizace občanské společnosti, jsem se snažila zachytit v kapitole 4.1.1., která se věnuje právě hledisku těchto organizací a také Istanbulským principům, kterými se organizace ve svých aktivitách řídí.

Cílem mojí práce bylo popsat, kdy se považuje rozvojová spolupráce za efektivní a jak a jestli vůbec se dá její kvalita a účinnost měřit. Na příkladu pěti evaluačních zpráv projektů ZRS ČR z Moldavska, Palestinských autonomních území, Mongolska a Gruzie jsem se snažila nastínit a identifikovat faktory, které mají na efektivitu rozvojové spolupráce pozitivní či negativní vliv.

Obecně mohu konstatovat, že nejdůležitějšími faktory, které efektivitu rozvojové intervence zvyšují, jsou transparentnost, koherence politik pro rozvoj, budování kapacit, a to jak na straně příjemců pomoci, tak i v organizacích občanského sektoru. Důležitým faktorem je také spolupráce všech aktérů navzájem, jejich komplementarita a koordinace. S tím souvisí bezpodmínečná nutnost zapojovat do celého procesu rozvojové intervence ty, jichž se pomoc týká. Pomoc totiž musí být vedena jejich poptávkou a potřebami, ne nabídkou realizátorů. Konkrétně ČR by měla snížit svůj počet prioritních zemí a mít spíše méně, než více sektorů, ve kterých rozvojovou pomoc poskytuje.

Stále se objevují nové výzvy a nové poznatky. Přístupy, které se zdály být účinné, nakonec vůbec účinné být nemusí. Projekty, u kterých se předpokládalo, že budou fungovat, byly častokrát vyhodnoceny jako neefektivní. Je nutné vytvářet dlouhodobě udržitelné systémy, transparentní a otevřené vztahy mezi aktéry a vzájemnou odpovědnost napříč celým společenstvím. I přes to, že v oblasti rozvoje neexistuje jediné správné,

univerzální a jednoduché řešení, snažila jsem se ve své práci poukázat alespoň na některé faktory, které fungují a efektivitu rozvojové spolupráce zvyšují.

Tématu rozvoje bych se rozhodně chtěla věnovat v dalším studiu. Tato bakalářská práce by mi mohla posloužit jako podklad pro případnou práci diplomovou, ve které bych se ráda zaměřila na téma využívání výsledků evaluačních zpráv.

6 Použité zdroje

Literatura:

- ČERNÍK, Jan, VÁNĚ, Michal. 2009. „Principy efektivnosti pomoci v praxi: Gruzie a Indonésie“. In Daniel Svoboda (ed.). *Efektivnost rozvoje – hledání nových cest. Český příspěvek ke globálnímu procesu organizací občanské společnosti*. [online]. Praha: FoRS. 74-95 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://fors.cz/user_files/csodev.eff_cz.pdf>.
- Česká rozvojová agentura. 2012. *Výroční zpráva za rok 2011*. [online]. Praha: Česká rozvojová agentura. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Zakladnidokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava%20CRA%20-%202011_Final.pdf>.
- Česká rozvojová agentura. 2015. *Výroční zpráva za rok 2014*. [online]. Praha: Česká rozvojová agentura. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Zakladnidokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava_CRA_2014.pdf>.
- Člověk v tísni (ed. Hokrová Marie, Táborská Sylva). 2008. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají: manuál*. [online]. Praha: Člověk v tísni. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/download/docs/16_manual-globalni-problemy-a-rozvojova-spoluprace.pdf>.
- DUŠKOVÁ, Lenka, HARMÁČEK, Jaromír, KRYLOVÁ, Petra, OPRŠAL, Zdeněk, SYROVÁTKA, Miroslav, ŠAFAŘÍKOVÁ, Simona a kol. 2011. *Encyklopedie rozvojových studií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- EHL, Martin, STOJANOV, Robert, BROŽA, Michal, VYŠANSKÁ, Romana, KAPLAN, Michal, PROCHÁZKA, Michal, OPRŠAL, Zdeněk. 2008. *Organizace spojených národů*. [online]. Rozvojovka: Člověk v tísni [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <<http://www.rozvojovka.cz/organizace-spojenych-narodu>>.
- Evropská Unie. 2006. *Evropský konsenzus o rozvoji*. [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AC%3A2006%3A046%3A0001%3A0019%3AEN%3APDF>>.
- Evropská komise. 2014. *Politiky Evropské unie: Mezinárodní spolupráce a rozvoj*. [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/development_cooperation_cs.pdf>.
- FoRS. 2013a. *Hledání cest spolupráce v rozvojových zemích. Studie o potřebách, limitech a příležitostech pro spolupráci mezi českým neziskovým sektorem, soukromým sektorem a vědou a výzkumem v rozvojové spolupráci*. [online]. Praha:

- FoRS. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2014/01/B12-01217_KA8_manual_Potreby_FoRS_9-2013-11.pdf>.
- FoRS. 2013b. *Udržitelnost českých projektů zahraniční rozvojové spolupráce*. Praha: FoRS. Dostupné z: <http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2014/04/sustainability-web-FINAL_CZ2.pdf>.
  - FoRS. 2014. *Aidwatch 2014 – Co Česko (u)dělá pro odstranění chudoby ve světě do roku 2015 a dále. Pohled nevládních neziskových organizací na zahraniční rozvojovou spolupráci ČR*. [online]. Praha: FoRS. Dostupné z: <<http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2014/10/aidwatch-final-4-web.pdf>>.
  - GLENNIE, Johnatan. 2011. Development co-operation: aid by any other name. *The Guardian*. [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2011/jul/27/aid-and-development-coordination>>.
  - Glopolis. 2009. *Rozvojová pomoc nestačí. Alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. [online]. Praha: Glopolis. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <<http://glopolis.org/cs/clanky/rozvojova-pomoc-nestaci/>>.
  - Glopolis. 2010. *Praktické kroky ČR ke koherenci politik pro rozvoj - Zemědělský obchod a změna klimatu*. [online]. Praha: Glopolis. [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <<http://glopolis.org/cs/clanky/studie-prakticke-kroky-cr-ke-koherenci-politik-pro-rozvoj/>>.
  - HALAXA, Petr. 2000. „Zahraniční pomoc ve vztazích vyspělých a rozvojových zemí“. In P. Jehlička, P. Tomeš, J. Daněk, P. (ed.). *Stát, prostor, politika. Vybrané otázky politické geografie*. [online]. PřF UK, KSGRR. [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://prg.xf.cz/kniha/kap4.htm#_ftn1>.
  - HORKÝ, Ondřej. 2010. *Česká rozvojová spolupráce: Diskurzy, praktiky, rozpory*. Praha: Sociologické nakladatelství.
  - Informační centrum OSN v Praze. 2005b. *Oficiální seznam indikátorů MDGs*. [online]. Praha: Informační centrum OSN [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/soubory/officiallist2008-cze.pdf>>.
  - International Bank for Reconstruction and Development, The. 2014. *Doing business 2015: going beyond efficiency: comparing business regulations for domestic firms in 189 economies: a World Bank Group flagship report*. [online]. Washington: The World Bank. [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/czech-republic/~/_media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/CZE.pdf?ver=2>.
  - JELÍNEK, Petr et al. 2008a: „Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky“. In: M. Hokrová, S. Táborská (ed.): *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají: manuál*. [online]. Praha: Člověk v tísni. 127-137

- [cit. 2015-04-19]. Dostupné z:
<http://www.rozvojovka.cz/download/docs/16_manual-globalni-problemy-a-rozvojova-spoluprace.pdf>.
- KAPLAN, Michal. 2005. *Rozvojová politika zemí OECD/DAC*. [online]. Praha: Člověk v tísni. [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z:
<https://www.businessinfo.cz/files/archiv/zahranicni-obchod/Rozvojova_politika_zemi_OECD_DAC-090527.pdf>.
  - KAPLAN, Michal. 2008a. Rozvojová politika vyspělých zemí (OECD/DAC), In M. Hokrová, S. Táborská (ed.): *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají: manuál*. [online]. Praha: Člověk v tísni. 12-13 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/download/docs/16_manual-globalni-problemy-a-rozvojova-spoluprace.pdf>.
  - KAPLAN, Michal. 2008b. Proč pomáhat chudým zemím, In M. Hokrová, S. Táborská Sylva (ed.): *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají: manuál*. [online]. Praha: Člověk v tísni. 138-145 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/download/docs/16_manual-globalni-problemy-a-rozvojova-spoluprace.pdf>.
  - LEBEDA, Petr et al. 2014. *Cesta k celistvosti a sebe-vědomé Česko. Příležitosti nejen pro ekologické a rozvojové organizace po roce 2015*. Praha: Glopolis. Dostupné z: <<http://glopolis.org/cs/clanky/cesta-k-celistvosti-sebe-vedome-cesko-prilezitosti-nejen-pro-ekologicke-rozvojove-organizace-po-roce-2015/>>
  - LOCKHART, Clare. 2004. *From aid effectiveness to development effectiveness: strategy and policy coherence in fragile states*. [online]. Overseas Development Institute. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z:
<<http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/4829.pdf>>.
  - Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2007a. *Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-05-07]. Dostupné z:
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/transformace_systemu_zahranicni.html>.
  - Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2007b. *Rozvojová spolupráce České republiky - Zvláštní hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc (OECD/DAC)*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z:
<http://www.rozvojovka.cz/download/OECD_rozvojova_spolupraceCR_07_cz.pdf>.
  - Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2010a. *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na léta 2010-2017*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z:
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_pu_blikace/koncepce_zrs_cr_2010_2017.html>.

- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2010b. *Základní přehled humanitární pomoci*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2011b. *Metodika projektového cyklu dvoustranných projektů zahraniční rozvojové práce České republiky*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publickace/metodika_projektoveho_cyklu.html>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2012a. *Zpráva z evaluace projektu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky s Mongolskem. Socioekonomická stabilizace geograficky a sociálně odloučených komunit*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/878497/Evaluacni_zprava_MNGproj1.pdf>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2012b. *Zpráva z evaluace projektu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na Palestinských autonomních územích. Budování malých a středních zdrojů a souvisejících rozvodných sítí ve vybraných oblastech Palestiny*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/878509/Evaluacni_zprava_PAU.pdf>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2013b. *Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013 – 2017*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publickace/schvaleni_strategie_mnohostranne.html>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2013c. *Česká republika pomáhá - Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/1057319/CR_pomaha_zprava_k9_pro_web.pdf>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2013d. *Zpráva z evaluace projektu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky s Moldavskem. Monitoring povrchových vod a ochrana před povodněmi v povodí řeky Reu*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/940780/Zprava_Reut_final.pdf>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2014a. *Oficiální rozvojová pomoc (ODA) ČR za rok 2013*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publickace/vyrocní_prehledy/oficialni_rozvojova_pomoc_oda_cr_za_rok.html>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2014b. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v roce 2013*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/1218447/Publikace_o_ZRS_CR_v_roce_2013.pdf>.

- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2014c. *Střednědobé vyhodnocení Koncepce ZRS ČR na období 2010-2017*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1220785/_01_StrednedobeVyhodnoceniKoncepce.pdf.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2014f. *Zpráva z komplexního vyhodnocení zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v sektoru zemědělství v Moldavsku*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1248613/DS_EZ_final1003___včetně_příloh.pdf.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2014g. *Evaluační zpráva z komplexního vyhodnocení ZRS ČR v sektoru podpory demokracie, lidských práv a společenské transformace v Gruzii*. [online]. Praha: MZV. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1318083/EZ_Gruzie2014_CZ_final.pdf.
- OECD. 2002. *Glossary of key terms in evaluation and results-based management*. [online]. OECD. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/peer-reviews/2754804.pdf>.
- OECD. 2005. *The Paris Declaration on Aid Effectiveness*. [online]. Paříž: OECD. [cit. 2015-04-22]. Překlad dostupný z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/oecd_dac/k_dispozici_neoficialni_preklady_do.html.
- OECD. 2008a. *Is it ODA?* [online]. OECD. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>.
- OECD. 2008b. *Accra Agenda for Action*. [online]. Akkra: OECD. [cit. 2015-03-16]. Překlad dostupný z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/oecd_dac/k_dispozici_neoficialni_preklady_do.html.
- OECD. 2010. *Better Aid. Evaluation in development agencies*. [online]. OECD Publishing. [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/evaluation-in-development-agencies_9789264094857-en#page1.
- OECD. 2014. *Development Co-operation Report 2014: Mobilising Resources for Sustainable Development*. [online]. OECD Publishing. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/development-co-operation-report-2014_dcr-2014-en#page.
- Open Forum for CSO Development Effectiveness. 2010. *Istanbulské principy*. [online]. Istanbul: Open Forum for CSO Development Effectiveness. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/clenove-a-pozorovatele/istanbulske-principy/#.VU0fcSHtmko>.

- UNDP. 2014b. *Human Development Report 2014: Sustaining Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*. [online]. New York: UNDP. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>>.
- UNDP. 2014c. *Technical notes. Human Development Report 2014: Sustaining Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*. [online]. New York: UNDP. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14_technical_notes.pdf>.
- OSMAŃCZYK Edmund Jan. 2003. *Encyclopedia of the United Nations and International Agreements*. 3. ed. Editor Anthony Mango. New York: Routledge
- OSN. 2014. *The Millennium Development Goals Report 2014*. [online]. New York: United Nations. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/english/UNDP_MDGReport_EN_2014Final1.pdf>.
- PAVELKOVÁ Zuzana. 2011. *Vybrané otázky monitoringu a evaluace rozvojových programů*. [online]. Technische Universität Dresden. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_371.pdf>.
- ROSENMYER Tomáš. 2006. *Koncepce zveřejňování výročních zpráv neziskovými organizacemi*. [online]. Brno: CVNS. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://cvns.econ.muni.cz/prenos_souboru/is/soubory/web/133-scan82-koncepce-zverejnovani-vz-no.pdf>.
- STOJANOV Robert. 2005. Jak dál s plněním Rozvojových cílů tisíciletí. *Mezinárodní vztahy* 29 (12): 4-7. Dostupné z: <<http://www.dokumenty-iir.cz/MP/MPArchive/2005/MP122005.pdf>>.
- STOJANOV Robert, NÁDVORNÍK Ondřej, VYŠANSKÁ Romana, KAPLAN Michal, VOLFOVÁ Andrea. 2008. *Rozvoj*. [online]. Rozvojovka: Člověk v tísni [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://www.rozvojovka.cz/rozvoj>>.
- SYROVÁTKA Miroslav. 2008. Jak (ne)měřit kvalitu života: Kritické pohledy na index lidského rozvoje. [online]. *Mezinárodní vztahy* 43 (1): 9-37. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <<https://mv.iir.cz/article/view/286>>.
- Vláda ČR. 2004. *Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie*. [online]. Praha: Vláda ČR. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-dokumenty-rozvojova-spoluprace-1312.html>>.
- Vláda ČR. 2007. *Statut Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci*. [online]. Praha: Vláda ČR. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/75674/UV_1439_2007_Priloha.pdf>.

- VLKOVÁ Ivana. 2009. Efektivnost rozvojové pomoci jako prostředek pro zvýšení dopadu official development assistance. [online]. *Acta Oeconomica Pragensia* 2009 (3). [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <<https://www.vse.cz/aop/272>>.

Webové stránky:

- CSO Partnership:
www.csopartnership.org, CSOs challenge all stakeholders: ‘the Mexican High-Level Meeting does not go far enough for the people’. 2014. [cit. 2015-04-28].
- Česko proti chudobě
www.ceskoprotichudobě.cz, Rozvojové cíle tisíciletí. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=37-rozvojove-cile-tisicileti>>.
- Česko proti chudobě:
www.ceskoprotichudobě.cz, Požadavky kampaně. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=19-pozadavky-kampane>>.
- Člověk v tísni:
www.clovekvtsni.cz, Jak kontrolujeme kvalitu naší práce. 2013. [cit. 2015-04-28].
- ČRA:
www.czda.cz, Podpora trojstranných projektů českých subjektů. 2009a. [cit. 2015-04-15].

www.czda.cz, Hlavní úkoly ČRA. 2009b. [cit. 16. 3. 2015].

www.czda.cz, Studijní programy. 2009c. [cit. 16. 3. 2015].

www.czda.cz, Evaluace projektů zahraniční rozvojové pomoci. 2009d. [cit. 2015-04-25].
- Doing Business:
www.doingbusiness.org, Ease of doing business in Czech Republic. 2015a. [cit. 16. 3. 2015].

www.doingbusiness.org, Ease of doing business in Democratic Republic of Congo. 2015b. [cit. 16. 3. 2015].
- Eurostat:
www.ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php , Glossary: Official development assistance (ODA). 2013. [cit. 2015-03-16].
- Global Partnership for Effective development Co-operation:
www.effectivecooperation.org. Who supports the Global Partnership? 2013. [cit. 2015-04-24].
- FoRS:

- www.fors.cz, Pojem zahraniční rozvojové spolupráce. 2012a. [cit. 16. 3. 2015].
- www.fors.cz, Sdružení FoRS. 2012b. [cit. 2015-04-18].
- www.fors.cz, Efektivnost rozvojové spolupráce. 2012c. [cit. 2015-04-23].
- www.fors.cz, Istanbulské principy. 2012d. [cit. 2015-04-27].
- Informační centrum OSN v Praze.
www.osn.cz, *Rozvojové cíle MDGs*. 2005a. [cit. 2015-04-10].
  - Jeffrey Sachs:
www.jeffsachs.org, About. [cit. 16. 3. 2015].
  - Ministerstvo zahraničních věcí:
www.mzv.cz, Zapojení ČR do plnění Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs). [cit. 2015-04-13].

www.mzv.cz, 3. Fórum na vysoké úrovni pro efektivitu rozvojové pomoci (Third High Level Forum on Aid Effectiveness - HLF), Accra, Ghana, 2.-4. září 2008. 2008. [cit. 2015-04-22].

www.mzv.cz, Delegace ČR se zúčastnila 4. Fóra na vysoké úrovni o efektivnosti rozvojové spolupráce. 2011a. [cit. 2015-04-21].

www.mzv.cz, ČR se stala členem Výboru pro rozvojovou pomoc OECD. 2013a. [cit. 2015-03-16].

www.mzv.cz, Náměstek Tlapa na konferenci o rozvojové spolupráci v Mexiku. 2014d. [cit. 2015-03-16].

www.mzv.cz, Evropská Unie. 2014e. [cit. 2015-04-25].

www.mzv.cz, Zapojení ČR do aktivit OSN. 2014h. [cit. 2015-04-25].
  - Ministerstvo životního prostředí:
www.mzp.cz, Konference OSN o udržitelném rozvoji v roce 2012. 2012. [cit. 2015-04-12].
  - OECD:
http://stats.oecd.org/glossary/index.htm, Glossary of statistical terms: Developed, Developing countries. 2006a. [cit. 2015-03-17].

http://stats.oecd.org/glossary/index.htm, Glossary of statistical terms: Evaluation (of a development activity). 2006b. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z:

www.oecd.org, Introduction to Official Development Assistance (ODA). 2015. [cit. 2015-04-18].
  - OSN:

www.un.org, What is peacekeeping? 2015. [cit. 2015-05-10].

<http://unstats.un.org>, Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings. 2013. [cit. 2015-03-17]

- Platforma podnikatelů pro ZRS:
www.ppzrs.org, O Platformě. 2015. [cit. 2015-04-19].
- Publish What You Fund:
<http://www.publishwhatyoufund.org>, 2012 Aid Transparency Index. 2015. [cit. 2015-04-25]
<http://newati.publishwhatyoufund.org>, Aid Transparency Index 2013. 2015.[cit. 2015-04-25]
<http://ati.publishwhatyoufund.org/>, Aid Transparency Index 2014. 2015. [cit. 2015-04-25]
- Rozvojovka:
www.rozvojovka.cz, Abeceda rozvoje - European Consensus on Development (Evropský konsenzus o rozvoji). [cit. 16. 3. 2015].
- UNCFD:
www.uncdf.org , What is UNCDF?. 2014. [cit. 2015-03-16].
- UNDP:
<http://hdr.undp.org>, Human Development Index (HDI). 2014a. [cit. 2015-03-16].
- UN Millennium Project:
www.unmillenniumproject.org, Investing in Development: A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals. Overview. 2005. [cit. 2015-04-07].
- World Bank:
data.worldbank.org, *Country and Lending Groups*. 2015a. [cit. 2015-03-16].
- data.worldbank.org , *How does the World Bank classify countries?*. 2015b. [cit. 2015-03-16].

Zákony:

- Zákon č. 21/1993 Sb. České národní rady, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, a kterým se provádějí další opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky.
- Zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů.

- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů.

Seznam tabulek a vyobrazení

- Graf č. 1: Graf modalit ZRS ČR v roce 2013, str. 23
- Graf č. 2: Podíl jednotlivých subjektů na realizaci bilaterálních projektů v letech 2009-2013, str. 30
- Schéma č. 1: Institucionální zajištění zahraniční rozvojové spolupráce ČR, str. 27
- Schéma č. 2: Pyramida efektivnosti rozvojové spolupráce – hlavní přínosy Pařížské deklarace, str. 38
- Tabulka č. 1: Objem finančních prostředků vynaložených Českou republiku na ODA v letech 2008 - 2013 (v mil. Kč, běžných cenách), str. 33

Seznam použitých zkratek

ATI	Index transparentnosti pomoci (Aid Transparency Index)
CONCORD	Evropská konfederace nevládních neziskových organizací pro humanitární pomoc a rozvoj
CPDE	Globální platforma organizací občanské společnosti pro efektivnost rozvoje
CSOs	organizace občanského sektoru
ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
DAC	Výbor pro rozvojovou spolupráci OECD
EU	Evropská unie
EK	Evropská komise
FORS	Fórum pro rozvojovou spolupráci
GPEDC	Globální partnerství pro efektivnost rozvoje
HDI	Index lidského rozvoje (Human development index)
HDP	Hrubý domácí produkt
HLF	Fórum na vysoké úrovni o efektivnosti pomoci
HND	Hrubý národní důchod
HNP	Hrubý národní produkt
HP	Humanitární pomoc
MDGs	Rozvojové cíle tisíciletí
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NNO	Nestátní nezisková organizace
PPZRS	Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci
ODA	Oficiální rozvojová pomoc
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
ORS	Odbor pro rozvojovou a humanitární spolupráci
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje
UNCDF	Kapitálový rozvojový fond OSN
UNDP	Rozvojový program OSN (United Nation Development program)

WP-EFF	Pracovní skupina OECD/DAC pro efektivitu rozvojové pomoci
WTO	Světová obchodní organizace
ZRS ČR	Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky